

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Mateja MIKLAVČIČ

SISTEM MLEČNIH KVOT V REPUBLIKI SLOVENIJI

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

MILK QUOTA SYSTEM IN THE REPUBLIC OF SLOVENIA

GRADUATION THESIS
Higher professional studies

Ljubljana, 2005

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija kmetijstvo – zootehnika. Opravljeno je bilo na Katedri za agrarno ekonomiko, politiko in pravo Oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija za dodiplomski študij Oddelka za zootehniko je dne 17. marca 2005 za mentorja diplomskega dela imenovala doc.dr. Stanka Kavčiča.

Recenzent: v.p. mag. Marko ČEPON

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: doc.dr. Silvester ŽGUR
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: doc.dr. Stanko KAVČIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: v.p.mag. Marko ČEPON
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora: 23. maj 2005

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela.

Mateja Miklavčič

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Vs
DK	UDK 637.1:636.08(043.2) = 863
KG	živinoreja/mleko/prireja/mlečne kvote/Slovenija/EU
KK	AGRIS L01/9412
AV	MIKLAVČIČ, Mateja
SA	KAVČIČ, Stanko (mentor)
KZ	SI-1230 Domžale, Groblje 3
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI	2005
IN	SISTEM MLEČNIH KVOT V REPUBLIKI SLOVENIJI
TD	Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP	X, 35 str., 7 pregl., 8 sl., 3 pril., 25 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	V nalogi predstavljamo uveden sistem mlečnih kvot v Sloveniji in analiziramo podatke o višini kvote za oddajo mleka ter kvote za neposredno prodajo mleka posameznih rejcev. Razdelitev mlečnih kvot v letu 2004 je bila namenjena sami vzpostavitvi sistema mlečnih kvot, za tržno leto 2004/2005 pa ima učinek predvsem kot podlaga za izplačilo premije za mleko in dodatnega plačila za to obdobje. Podatke o višini kvote po posameznem KMG-MID-u smo razvrstili po statističnih regijah, podrobneje pa smo jih analizirali za Dolenjsko regijo in občino Trebnje. Z analizo smo potrdili predhodne ugotovitve, da se število proizvajalcev zmanjšuje, povečuje pa se količina prirejenega mleka pri rejcih, ki vztrajajo v prireji. V dolenjski regiji proizvajalci s kvoto nad 100.000 kilogrami mleka skupaj oddajo polovico vsega mleka v regiji, v občini Trebnje nekaj manj kot 40 % skupne količine oddanega mleka. Konec maja 2005 bodo proizvajalcem dodeljene kvote na podlagi dosežene oddaje in neposredne prodaje mleka v letu 2004/2005. Pričakujemo lahko nadaljnje strukturne spremembe v prireji mleka. Ker skupna količina prirejenega mleka narašča, lahko pričakujemo, da bodo kvote v bližnji prihodnosti tudi v Sloveniji pomenile resno oviro nadaljnjega povečevanja obsega posameznih rej.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Vs
DC UDC 637.1:636.08(043.2) = 863
CX animal husbandry/milk production/milk quota/Slovenia/EU
CC AGRIS L01/9412
AU MIKLAVČIČ, Mateja
AA KAVČIČ, Stanko (supervisor)
PP SI-1230 Domžale, Groblje 3
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Zootechnical Department
PY 2005
TI MILK QUOTA SYSTEM IN THE REPUBLIC OF SLOVENIA
DT Graduation Thesis
NO X, 35 p., 7 tab., 8 fig., 3 ann., 25 ref.
LA sl
AL sl/en

AB This thesis describes the implemented milk quota system in Slovenia and analyses the data on quota for delivered milk and the quota for direct sale of milk by individual breeders. The allocation of milk quotas in 2004 was first intended for the establishment of the milk quota system, whereas for the marketing year 2004/05 it functions as a basis for the payment of milk premiums and additional payments for milk during this period. Data on the amount of quota according to the individual identification numbers of the agricultural holding (KMG-MID) were divided into different statistical regions, and a thorough analysis was made for the Dolenjska region and the municipality Trebnje. The analysis confirmed the prior findings, i.e. that the number of producers is decreasing. However, the quantity of milk produced by breeders who insist in the production is increasing. In the Dolenjska region the producers with the quota of over 100,000 kg deliver together 50 % of all milk in the region, and in the municipality Trebnje a little less than 40 % of the total quantity of delivered milk delivered. By the end of May quotas will be allocated to each producer on the basis of delivered and direct sale of milk in 2004/2005. Further structural changes can be expected in milk production. As the total quantity of produced milk is increasing, we can expect that quotas will present a serious barrier in the future increase of individual productions in Slovenia.

KAZALO VSEBINE

str.

	Ključna dokumentacijska informacija (KDI)	III
	Key Words Documentation (KWD)	IV
	Kazalo vsebine	V
	Kazalo preglednic	VI
	Kazalo slik	VII
	Kazalo prilog	IX
	Okrajšave in simboli	IX
1	UVOD	1
2	PREGLED OBJAV	3
2.1	SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA (SKP)	3
2.1.1	Mehanizmi skupne kmetijske politike	3
2.2	SLOVENSKO KMETIJSTVO IN SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA	4
2.2.1	Tržna ureditev za mleko in mlečne izdelke	5
2.3	KVOTE IN REFERENČNE KOLIČINE	6
2.4	UVEDBA SISTEMA MLEČNIH KVOT V EU	8
2.5	UVEDBA SISTEMA MLEČNIH KVOT V REPUBLIKI SLOVENIJI	8
2.5.1	Dodelitev mlečnih kvot proizvajalcem	8
2.6	STRUKTURNE ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA KMETIJSTVA	10
2.6.1	Zemljišča in živina na kmetijskih gospodarstvih	10
2.6.2	Demografske značilnosti	11
2.7	ROKI, POMEMBNI PRI SISTEMU MLEČNIH KVOT	12
3	MATERIAL IN METODE	14
3.1	PODATKI	14
3.2	OBDELAVA PODATKOV IN PRIKAZ REZULTATOV	15
4	REZULTATI IN RAZPRAVA	18
4.1	SLOVENIJA	18
4.2	DOLENJSKA	23
4.3	TREBNJE	26
4.4	PRIMERJAVA MED SLOVENIJO, DOLENJSKO REGIJO IN OBČINO TREBNJE	28
4.5	DELOVANJE KMETIJ PO UVEDBI SISTEMA MLEČNIH KVOT	29
4.5.1	Dohodek na kmetijah	29
4.5.2	Kakovost izdelka	29
4.5.3	Prehrana in zdravstveno stanje živali	29
5	SKLEPI	30
6	POVZETEK	31
7	VIRI	33
	ZAHVALA	
	PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Pregled doseženih dogovorov na področju kvot in referenčnih količin	7
Preglednica 2: Podatki iz osnovne tabele (11.932 podatkov)	17
Preglednica 3: Podatki iz prečiščene tabele (9.193 podatkov)	17
Preglednica 4: Letni odkup mleka	22
Preglednica 5: Razdelitev kvot po občinah za regijo Dolenjska	23
Preglednica 6: Razdelitev mlečnih kvot po velikostnih razredih za regijo Dolenjska	25
Preglednica 7: Razdelitev mlečnih kvot po velikostnih razredih za občino Trebnje	25

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Roki v kvotnem letu	13
Slika 2: Kvota za oddajo mleka	19
Slika 3: Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD)	19
Slika 4: Povprečna starost nosilca kmetijskega gospodarstva po regijah	20
Slika 5: Kvota za neposredno prodajo mleka	21
Slika 6: Število proizvajalcev mleka v Dolenjski regiji po velikostnih razredih	24
Slika 7: Število proizvajalcev v občini Trebnje po velikostnih razredih	27
Slika 8: Povprečna starost nosilca kmetijskega gospodarstva po velikostnih razredih	27

KAZALO PRILOG

Priloga A: Povzetek ključnih delov sistema mlečnih kvot

Priloga B: Sodelujoči in njihove naloge pri sistemu mlečnih kvot

Priloga C: Plačilo dajatev

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

ACCESS	računalniški program
DTM	deteljno travna mešanica
ARSKTRP	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
EA	European Cooperation for Accreditation (Evropsko združenje za akreditacijo)
EAGGF	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad)
EKUJS	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad
ESU	enota ekonomske velikosti
EU	Evropska unija
EUR	denarna enota euro
GVŽ	glava velike živine
IRSKGH	Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano
KD	kvota, prejeta z dopolnilno odločbo
KGZS	Kmetijsko gozdarski zavod Slovenije
KIS	Kmetijski inštitut Slovenije
KO	kvota za oddajo
KN	kvota za neposredno prodajo
KMG–MID	identifikacijska številka kmetijskega gospodarstva
KZU	kmetijsko zemljišče v uporabi
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
OMD	območje z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost

PDM	polnovredna delovna moč
RS	Republika Slovenija
SAPARD	podpora skupnosti za predpristopne ukrepe za kmetijstvo in razvoj podeželja v srednje- in vzhodnoevropskih državah kandidatkah
SIST ISO/IEC 17025	standard – Splošne zahteve za usposobljenost preizkuševalnih in kalibracijskih laboratorijev
SKP	skupna kmetijska politika
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
TDM	travno deteljna mešanica

1 UVOD

S prvim majem 2004 je Slovenija postala polnopravna članica Evropske unije, s tem pa se je zavezala sprejeti sistem mlečnih kvot in ga tudi izpolnjevati v celoti po enoletnem prehodnem obdobju. Skupna kmetijska politika je ena prvih skupnih politik EU. Ne glede na družbene spremembe in zmanjšanje gospodarskega pomena kmetijstva je ohranila svoj pomen v evropskih integracijskih procesih. Po pristopu je slovensko kmetijstvo v celoti vključeno v skupno kmetijsko politiko Evropske unije. To pomeni, da se bo Slovenija novo nastali situaciji morala čim bolj prilagoditi, če bo hotela izkoristiti prednosti, ki jih ponuja integracija in se uspešno spopasti s hudo konkurenco, kateri bo izpostavljena na ogromnem evropskem trgu.

Namen naloge je predstaviti sistem mlečnih kvot. Razdelitev mlečnih kvot v letu 2004 je bila namenjena v prvi vrsti kot podlaga za izplačilo premije za mleko in dodatnega plačila za mleko v tržnem letu 2004/2005. V skladu z veljavno pravno ureditvijo je omenjena plačila mogoče uveljaviti le za količine mleka v višini dodeljenih kvot posameznim proizvajalcem. Drugi namen delitve mlečnih kvot oziroma vzpostavitve le-teh je, da se vsi izvajalci sistema ustrezno usposobijo za izvajanje sistema mlečnih kvot v letošnjem letu, letu 2005, ko pride v veljavo sistem v celoti.

Mlečne kvote so bile dodeljene vsem proizvajalcem mleka, ki so v obdobju od 1. aprila 2003 do 31. marca 2004 imeli prirejo mleka in katerih podatki so bili sporočeni Agenciji za kmetijske trge in razvoj podeželja o oddaji oziroma o neposredni prodaji mleka v tem obdobju. Te količine so bile osnova za izračun in dodelitev individualnih kvot v letu 2004. Slovenija je v pogajanjih z EU dosegla dogovor za mlečno kvoto v višini 560.424 ton, od tega 467.063 ton za oddajo mleka in 93.361 ton za neposredno prodajo mleka, v letu 2006 pa še dodatno mlečno kvoto v višini 16.214 ton. Skupaj torej 576.638 ton mlečne kvote z nacionalno referenčno maščobo 41,30 gramov na kilogram mleka (ARSKTRP, 2005a).

Konec meseca maja bodo vsi proizvajalci mleka prejeli končno odločbo o višini individualne kvote za oddajo oz. neposredno prodajo mleka, podlaga za dodelitev količin pa bo količina oddanega oziroma neposredno prodanega mleka v obdobju od 1. aprila 2004 do 31. marca 2005.

Prvi del naloge je namenjen osvetlitvi Skupne kmetijske politike v EU in Sloveniji. Nadaljevala bom z opisom situacije na področju mleka in mlečnih izdelkov in s področjem kvot in referenčnih količin.

Sledi opis uvedbe sistema mlečnih kvot v EU in v Sloveniji. Na kratko je predstavljena razdelitev kvot proizvajalcem v prehodnem obdobju 2004/2005 in podan je splošni opis

zemljišč ter živine na kmetijskih gospodarstvih in splošni opis demografskih značilnosti. Zabeleženi so tudi vsi datumi, ki so pomembni v kvotnem letu.

Za namen naloge je bila opravljena analiza podatkov, pridobljenih s strani podatkovnih baz Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja, o količini razdeljenih individualnih kvot v povezavi z nekaterimi parametri, kot so starost nosilca kmetijskega gospodarstva, velikost KZU, število vseh živali na kmetijskem gospodarstvu, kateremu je bila dodeljena mlečna kvota. Tako se bom v drugem delu posvetila analizi podatkov o razdelitvi kvot po regijah in razdelitvi kvot po velikostnih razredih znotraj dolenjske regije in občine Trebnje. Velja dejstvo, da se število proizvajalcev zmanjšuje, povečuje pa se količina prirejenega mleka. Predpostavili smo, da je pričakovati manjše število proizvajalcev mleka z doseženo kvoto nad 100.000 kilogramov mleka, vendar naj bi ti proizvajalci znotraj velikostnih razredov Dolenjske in občine Trebnje dosegli skoraj polovico celotne dosežene kvote v regiji in v občini Trebnje.

V sklepnem poglavju bom ob upoštevanju pridobljenega znanja skušala predvideti, kaj čaka proizvajalce mleka po pristopu k EU in po uvedbi sistema mlečnih kvot.

2 PREGLED OBJAV

2.1 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA (SKP)

Skupna kmetijska politika je bila opredeljena že z ustanovnim aktom (Evropske gospodarske skupnosti), Rimsko pogodbo iz leta 1957. Temelji na treh načelih: enotnost trga (skupni trg), dajanje prednosti domači pridelavi (tržno-cenovna zaščita) in finančna solidarnost držav članic (skupni proračun). Temeljni cilji kmetijske politike so zagotoviti redno oskrbo z živili po primernih cenah, ohraniti ravnovesje med mestom in podeželjem, dvigniti storilnost v kmetijski predelavi, primerno izrabiti naravne vire ter varovati okolje. Osrednje pozornosti je deležno zagotavljanje možnosti, da tudi kmetje dosežejo dohodek, primeren njihovemu vlaganju v pridelavo (Atkin, 1993, cit. po Erjavec, 2002).

Skupna kmetijska politika se izvaja v obliki ukrepov tržno-cenovne politike in politike razvoja podeželja. Ukrepi tržno-cenovne kmetijske politike so zapisani v predpisih, imenovanih skupne tržne ureditve (Common Market Organisation), ki veljajo za posamezne kmetijske pridelke ali njihove skupine (Erjavec, 2002).

2.1.1 Mehanizmi skupne kmetijske politike

Skupne tržne ureditve so usmerjene predvsem v urejanje cenovne ravni kmetijskih pridelkov. SKP na ta način podpira pridelavo ali prodajo kmetijskih proizvodov, ureja obseg ter vrsto zalog in izvaja ukrepe zunanjetrgovinske politike. Od skupine do skupine proizvodov se tržne ureditve med seboj razlikujejo po izbiri ukrepov ter vsebini in intenzivnosti podpor kmetijstvu. Po Erjavcu (2002) lahko ločimo naslednje skupine ukrepov:

- ukrepe zunanje trgovinske ureditve, ki vodijo predvsem v dvigovanje cen ali ohranitev cenovne ravni in so opredeljeni na podlagi institucionalnih cen. Najznačilnejši ukrepi so posebne uvozne dajatve in izvozna nadomestila;
- različne vrste ukrepov, s katerimi se v obliki umikov s trga ter podpor porabi ustvari dodatno povpraševanje v kriznih tržnih razmerah in ki tudi vodijo predvsem v dvigovanje cen ali v ohranitev cenovne ravni in so opredeljeni na podlagi institucionalnih cen;
- ukrepe administriranja ponudbe, med katere uvrščamo predvsem proizvodne kvote in program prahe, s katerimi se omejuje ali znižuje kmetijska proizvodnja in ki prav tako prispevajo k dvigu ali ohranitvi cenovne ravni;
- različne oblike dohodkovnih podpor pridelovalcem v različnih oblikah neposrednih plačil, s katerimi poskušajo predvsem ohranjati dohodkovno raven pridelovalcem;
- različne vrste spremljajočih ukrepov skupnih tržnih ureditev, s katerimi je omogočeno njihovo učinkovitejše izvajanje.

Politika razvoja podeželja je vsebinsko in finančno v podrejenem položaju v primerjavi s skupnimi tržnimi ureditvami. Je del regionalne in strukturne politike EU in temelji na večnamenskosti kmetijstva, celovitem pristopu pri spodbujanju razvoja podeželja, načel subsidiarnosti (načelo subsidiarnosti pomeni, da je EU aktivna le tedaj, če lahko določene ukrepe bolje izpelje, kot bi jih lahko države članice same) ter preglednosti načrtovanja in upravljanja programov razvoja podeželja (Erjavec, 2002).

Ukrepi skupne kmetijske politike za podporo razvoju podeželja so združeni v devet vsebinsko zaokroženih skupin:

- podpore naložbam na kmečkih gospodarstvih,
- posebni ukrepi za mlade kmete,
- zgodnje upokojevanje,
- delovno usposabljanje,
- izravnalna plačila za območja s težjimi razmerami za kmetijstvo in območja z okoljskimi omejitvami,
- kmetijski okoljski ukrepi,
- podpore za izboljševanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov,
- ukrepi v gozdarstvu,
- podpore za strukturno prilagajanje in razvoj podeželskih območij.

Ukrepi razvoja podeželja so opredeljeni v enem ali več posebnih sektorskih načrtih razvoja podeželja na regionalni oziroma državni ravni (Erjavec, 2002).

2.2 SLOVENSKO KMETIJSTVO IN SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA

Vlada Republike Slovenije se je v letih 1998 in 1999 s sprejetjem Programa reforme kmetijske politike 1999–2002 ter s sprejetjem Nacionalnega programa razvoja kmetijstva, gozdarstva in ribištva obvezala, da izvede celovito reformo kmetijske politike. Temeljni operativni cilji reforme so bili med drugim znižanje cen kmetijskih proizvodov in nadomestitev izgube dohodka z uvedbo s SKP primerljivimi neposrednimi plačili, uvedba obsežnejših kmetijskih okoljskih programov, podpor za območja s težjimi razmerami za kmetijstvo ter programov za prestrukturiranje kmetijstva in živilskopredelovalne industrije. Reforma pa je zaostajala pri načrtovanih izrazitejših spremembah v obsegu in v višini sredstev za kmetijske okoljske programe in za politiko razvoja podeželja (Erjavec, 2002).

V letih 2002 in 2003 pa je Slovenija posvetila več pozornosti uvedbi tistih ukrepov razvoja podeželja, ki so bili sofinancirani iz strani Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada EKUJS. Pri prilagoditvi na področju razvoja podeželja je imel veliko vlogo tudi program predpristopne pomoči SAPARD, ki se je začel izvajati v letu 2002. Narejen je bil Načrt razvoja podeželja 2000–2006, ki je bil s strani Evropske komisije potrjen kot program za kmetijstvo in razvoj podeželja.

V programu SAPARD so zajeti naslednji ukrepi: naložbe v kmetijska gospodarstva, naložbe v predelavo in trženje kmetijskih in ribiških proizvodov, gospodarska diverzifikacija na kmetiji in izboljšanje infrastrukture na podeželju.

Vlada Republike Slovenije je v juniju 2000 sprejela Zakon o kmetijstvu (2000), ki predstavlja pravno podlago za izvedbo tržno–cenovne politike in politike razvoja podeželja, usklajene s pravnim redom EU.

Slovenska kmetijska politika je v pripravi na pristop doživela celovito preobrazbo. Postopno je prevzemala cilje in mehanizme SKP in že pred pristopom izvajala primerljivo kmetijsko politiko. Zniževala je raven cenovnih podpor, izgube dohodkov pa je v veliki meri nadomestila z neposrednimi plačili. Manj uspešna pa je bila na področju prestrukturiranja in razvoja kmetijstva in podeželja (Erjavec in sod., 2003).

2.2.1 Tržna ureditev za mleko in mlečne izdelke

Uredba sveta (ES) št. 1255/1999 o skupni organizaciji trga mleka in mlečnih izdelkih zajema naslednje izdelke: mleko in smetana, pinjenec, kislo mleko in kislja smetana, jogurt, kefir in drugo fermentirano ali kisano mleko, sirotka, izdelke iz naravnih mlečnih sestavin, maslo in druge maščobe in olja, mlečni namazi, sir in skuta, laktoza in laktozni sirup, aromatizirani ali obarvani laktozni sirup, pripravki, ki se uporabljajo za hranjenje živali. Ukrepi, ki jih izvaja ARSKTRP na področju mleka in mlečnih izdelkov so naslednji:

- intervencijski nakup in prodaja masla;
- intervencijski nakup in prodaja posnetega mleka v prahu;
- podpora skladiščenju masla oziroma smetane;
- podpora skladiščenju sira – podpora se izplačuje za skladiščenje sira Zbrinec in Ementalec z namenom, da se prepreči sezonsko neravnovesje na trgu sira, ki je proizveden v Evropski uniji;
- podpora skladiščenju posnetega mleka v prahu;
- podpora za proizvodnjo kazeina in kazeinata iz posnetega mleka v prahu;
- podpora za uporabo masla v neprofitnih organizacijah;
- podpora za uporabo posnetega mleka v prahu za proizvodnjo živalske krme;
- podpora za uporabo smetane, masla in koncentriranega masla v pekarski in slašičarski industriji;
- povračilo za dobavo mleka in določenih mlečnih proizvodov šolskim ustanovam – povračilo za dobavo mleka in določenih mlečnih proizvodov šolskim ustanovam je specifični ukrep kmetijske tržno cenovne politike. Namen ukrepa je povečanje uporabe mleka in določenih mlečnih izdelkov, proizvedenih iz kravjega mleka na ozemlju EU. Ukrep omogoča vzgojno-izobraževalnim zavodom oziroma šolam nakup mleka in določenih mlečnih proizvodov po nižani ceni.

2.3 KVOTE IN REFERENČNE KOLIČINE

Kvota in referenčna količina so v pristopnih pogajanjih predstavljale eno od najobčutljivejših vprašanj. Predvsem prireja mleka in proizvodnja sladkorja sta omejena s kvotami, ob njihovem preseganju so proizvajalci obremenjeni s posebnimi dajatvami. Pri referenčnih količinah pa gre za pravice do neposrednih plačil, vezanih na obseg površin v rabi ali stalež živali. V pogajalskem procesu so Slovenija in ostale kandidatke za članice postavile pri kvotah in referenčnih količinah bistveno večje zahteve od obstoječe proizvodnje. Kvota in referenčna količina se po pravnem redu in praksi EU določajo zmeraj na podlagi statističnih in drugih podatkov o obsegu proizvodnje v preteklem obdobju. Za določanje kvot in referenčnih količin je odgovorna Evropska komisija (Erjavec in sod., 2003).

Dolgoročno lahko kvota in referenčna količina, tako Erjavec in sod. (2003), postanejo dodatna razvojna ovira za slovensko kmetijstvo. To velja predvsem za prirejo mleka, kjer bi ob nadaljevanju sedanjih smernic rasti lahko hitro prišlo do prekoračitve dovoljene proizvodnje. Dosežena je že taka raven prireje, da se bo verjetno gibanje rasti nekoliko upočasnilo. Mlečnosti so dosegle že sorazmerno visoko raven, poslabšala pa se bo tudi ekonomska zanimivost prireje mleka.

Slovenija je po mnenju MKGP-ja (2004a) uspela doseči znaten premik od začetne pogajalske ponudbe EU kot tudi relativno ugodne rešitve. Zaključni dogovor ni pri nobenem proizvodu pod ravno trenutne proizvodnje, ima pa tudi določene rezerve za prestrukturiranje v srednjeročnem obdobju in obenem izboljšuje možnost Slovenije v nadaljnjih spremembah SKP (glej preglednico 1). Pogajanja so bila uspešna tudi v primerjavi z drugimi državami kandidatkami, saj je Slovenija dosegla največje povečanje kvot in referenčnih količin v primerjavi s prvo ponudbo EU. Na področju mleka skupna referenčna količina presega trenutno prirejo in bo še dodatno povečana v letu 2006 za določeno rezervo EU.

Preglednica 1: Pregled doseženih dogovorov na področju kvot in referenčnih količin (KIS, cit. po MKGP, 2004a)

	Enota	SLO zahteva	EU predlog	Pogajalski dogovor	Proizvodnja
Poljščine	t	918.000	658.472	659.651	
- pridelek	t/ha	6,12	5,31	5,27	5,23 (SURS1997–01)
- površina	ha	150.000	124.006	125.171	128.764 (SURS 2001) 118.689 (MKGP odobrene vloge 2001)
Sladkor (A+B)	t	75.000	52.977	72.558	Povprečje 1997–2001 (KIS):
- A kvota	t	67.500	48.161	48.157	44.300 (iz sladkorne pese)
- B kvota	t	7.500	4.816	4.816	–
Kvota za predelavo iz surovega sladkorja	t			19.585	14.800 (uvoz surovega sladkorja)
Oljčno olje	t	600	400	400	200 (ocena)
Mleko skupaj	t	695.000	463.333	560.424 576.638 (2006)	554.875 (KIS 2001)
Prodaja mlekarnam	t	556.000	422.700	467.063	462.483 (SURS 2001)
Neposredna prodaja	t	139.000	40.633	93.361	92.437 (KIS 2001)
Krave dojilje – premija	število	150.000	32.855	86.384	87.362 (MKGP prejete vloge 2002); 68.498 (GSS 2001); 52.777 (SURS 2001)
Biki, voli – Premija	število	95.000	77.921	92.276	92.276 (2000) 90.302 (2001) 73.479 (MKGP odobrene vloge 2001)
Govedo – klavna premija	število	185.000	178.724	196.989	196.989 (SURS 2001)
- odrasle živali	število	163.000	125.107	161.137	161.137
- teleta	število	22.000	53.617	35.852	35.852
Govedo – dodatna premija	EUR		2.342.488	2.964.780	–
Drobnica – osnovna premija	število	125.000	52.355	84.909	84.909 (SURS 2000) 80.831 (SURS 2001) 73.161 (MKGP prejete vloge 2002)
Drobnica – dodatna premija	EUR		55.000	86.000	–

2.4 UVEDBA SISTEMA MLEČNIH KVOT V EU

Sistem mlečnih kvot je Evropska unija uvedla leta 1984 kot ukrep omejevanja proizvodnje mleka s ciljem zmanjšanja neravnovesja med ponudbo in povpraševanjem. V letu 2003 je bila sprejeta reforma skupne kmetijske politike EU, ki predvideva ohranitev sistema mlečnih kvot še do leta 2015. Glavni vzroki za uvedbo mlečnih kvot v EU so bili vzpostavitev ravnovesja na trgu mleka in mlečnih izdelkov, omejitev porabe proračunskih sredstev na ravni EU, ohranitev dovolj visoke cene mleka in s tem tudi prihodkov na kmetijah, ki se ukvarjajo s prirajo mleka, izboljšati povezave z deželami tretjega sveta. Od uvedbe je EU sistem mlečnih kvot večkrat modificirala (Erjavec, 1997).

Tako je v letu 1986 zaradi naraščajočih težav s tržnimi presežki masla uvedla sistem dajatev povečevanja količine mlečne maščobe v oddanem mleku. S tem je določila posamične mlečne kvote tudi glede na vsebnost maščobe in ne le glede na količino proizvedenega mleka (Erjavec, 1997). Prireja mleka je bila tako omejena do te mere, da praktično vseskozi upada, posledično pa to vpliva tudi na zmanjšanje števila krav in rast intenzivnosti. Povprečna mlečnost se v EU giblje okoli 5.200 kg in se s tem uvršča na prvo mesto v svetovni proizvodni ter je tudi največja svetovna izvoznica mlečnih izdelkov.

2.5 UVEDBA SISTEMA MLEČNIH KVOT V REPUBLIKI SLOVENIJI

Slovenija je v začetku leta 2004 sprejela sistem uvedbe mlečnih kvot za leto 2004/2005 – poskusno leto, kakor tudi za leto 2005/2006, ko bo sistem mlečnih kvot začel veljati. To je bilo urejeno z Uredbo o uvedbi kvot za mleko in mlečne proizvode za kvotno leto 2004/2005 (Uredba ..., 2004a), Uredbo o uvedbi dajatve za mleko in mlečne proizvode (Uredba ..., 2004b) in z Uredbo o uvedbi dajatve za mleko in mlečne proizvode (Uredba ..., 2005).

Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljnjem besedilu: ARSKTRP) je konec avgusta 2004 izdala odločbe proizvajalcem mleka o višini mlečnih kvot za kvotno leto 2004/2005. Razdelitev mlečnih kvot v letu 2004 bo služila kot podlaga za izplačilo premije za mleko in dodatno plačilo za mleko v letu 2004/2005 ter za usposodobitev izvajalcev sistema, delitev nacionalne rezerve in postopkov pretvorb.

2.5.1 Dodelitev mlečnih kvot proizvajalcem

Referenčno leto za dodelitev kvot je bilo 2003/2004, se pravi dosežena oddaja in neposredna prodaja v obdobju od 1. aprila 2003 do 31. marca 2004. Mlečne kvote so bile dodeljene vsem proizvajalcem mleka, ki so v tem obdobju imeli proizvodnjo mleka in katerih podatki o oddaji oziroma neposredni prodaji mleka na domu so bili sporočeni ARSKTRP.

Do dodelitve individualnih referenčnih kvot za oddajo, individualne referenčne vsebnosti maščobe in individualne referenčne kvote za neposredno prodajo so upravičene fizične in pravne osebe, ki izpolnjujejo naslednje pogoje (Uredba ..., 2005):

- proizvajalec je nosilec kmetijskega gospodarstva,
- ima prebivališče oziroma sedež v Republiki Sloveniji,
- proizvaja in trži mleko oziroma mlečne proizvode.

Na dan 31. 8. 2004 je bilo izdanih 11.844 odločb, za približno 100 odločb pa je bilo potrebno izvesti dodatno preverjanje podatkov. Količina oddanega mleka v referenčnem letu 2003/2004 je znašala približno 503.122.677 kg, izpogajana kvota za oddajo pa znaša 467.063.000 kg. V skladu z veljavnimi predpisi je bilo potrebno kvoto zmanjšati za 1/366-tino zaradi prestopnega leta in še za 3 % za oblikovanje nacionalne rezerve ter za presežek dejansko oddanih količin nad dovoljeno kvoto. Tako skupaj znaša zmanjšanje 9,868 %. Do kvote za oddajo je bilo upravičenih 11.241 proizvajalcev mleka, ki jim je bila dodeljena kvota za oddajo v višini 450.257.453 kg. Nedorečena je še dodelitev kvote v višini 2.200.000 kg, ki je bila dodeljena po naknadnih preverjanjih podatkov (ARSKTRP, 2004a).

Do kvote za neposredno prodajo je bilo upravičenih 3.481 proizvajalcev mleka, ki jim je bila dodeljena kvota v višini 19.605.004 kg. Ker je znašala neposredna prodaja v obdobju od 1. aprila 2003 do 31. marca 2004 cca. 19.605.004 kg, nacionalna kvota za neposredno prodajo pa znaša 93.361.000 kg, je nerazdeljene kvote v višini cca 73.000.000 kg, ki je prešla v nacionalno rezervo (ARSKTRP, 2004a).

Vsem proizvajalcem, ki jim je bila dodeljena kvota za oddajo, je ARSKTRP dodelila dodatno kvoto v višini prvotnega zmanjšanja kvote (9,868 %) za oddajo zaradi presežka oddanih količin nad nacionalno kvoto za oddajo. Ta dodelitev mlečnih kvot je bila dodeljena v obliki kvote za neposredno prodajo, in sicer tako, da so bile izdane dopolnilne odločbe k že izdanim odločbam o dodelitvi mlečnih kvot. Tako je ARSKTRP izdala 10.762 dopolnilnih odločb in 450 dopolnilnih odločb proizvajalcem, ki so se na odločbo o dodelitvi mlečnih kvot pritožili in so bili v pritožnem postopku. Iz nacionalne rezerve za neposredno prodajo je bilo na ta način dodatno razdeljenih 46.194 ton kvote. Z dopolnilno odločbo so proizvajalci prejeli tudi obrazec za pretvorbo individualne kvote za neposredno prodajo v kvoto za oddajo ali kvoto za neposredno prodajo mleka. Na ta način je lahko vsak proizvajalec pretvoril vso ali del individualne kvote iz neposredne prodaje v oddajo ali obratno. Po navedbah ARSKTRP (2004a) je bila v letu 2004 pretvorba kvot pomembna zlasti z vidika dodelitve kvot v naslednjem kvotnem letu. Proizvajalcu se namreč na individualni ravni pretvorba v letu 2004 ne bo prenesla v naslednje kvotno leto, bo pa pretvorba upoštevana na nacionalni ravni.

To se bo v letošnjem kvotnem letu (1. april 2004 do 31. marec 2005) odrazilo pri dodelitvi kvot za oddajo, in sicer več kot so kvot za leto 2004/2005 proizvajalci pretvorili iz neposredne prodaje v oddajo, manjše bo zmanjšanje kvote za oddajo ob dodelitvi v letošnjem kvotnem letu.

Razdelitev mlečnih kvot v letu 2005/2006, ko bo Slovenija morala v celoti uveljaviti sistem le-teh, bo potekala na podlagi dosežene proizvodnje v kvotnem letu 2004/2005, kar pomeni, da bo potrebna ponovna delitev kvot za mleko na podlagi podatkov o doseženi proizvodnji v kvotnem letu 2004/2005. Za kvotno leto 2005/2006 se bo v letu 2005 do 31. maja izvedla delitev kvot na podlagi izkazane oddaje mleka in neposredne prodaje v obdobju od 1. aprila 2004 do 31. marca 2005 (Uredba ..., 2005), znižana za presežek količin nad nacionalno kvoto. Po zaključnih pretvorbah mlečnih kvot (na nacionalnem nivoju) je stanje mlečnih kvot za kvotno leto 2005/2006 za oddajo mleka 515.743.312 kilogramov kvot in za neposredno prodajo 44.680.688 kilogramov kvot (ARSKTRP, 2005c).

Te kvote pa bodo veljale za kvotno leto 2005/2006 in nadaljnja kvotna leta, upoštevajoč spremembe v primeru prenosov kvot in pretvorb ter drugih sprememb, ki bi nastale v skladu z določbami, ki urejajo sistem mlečnih kvot (ARSKTRP, 2004a).

Povzetek ključnih delov sistema se nahaja v Prilogi A, sodelujoči pri sistemu mlečnih kvot so navedeni v Prilogi B in sistem plačila dajatev je pojasnjen v Prilogi C.

2.6 STRUKTURNE ZNAČILNOSTI SLOVENSKEGA KMETIJSTVA

2.6.1 Zemljišča in živina na kmetijskih gospodarstvih

Družinske kmetije in kmetijska podjetja so imele po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije v letu 2000 v lasti 848.058 ha zemljišč (Dernulc in sod., 2002). Razlike v obsegu zemljišč posameznih kmetij so razvidne iz povprečne velikosti in velikostne strukture gospodarstev. Pri družinskih kmetijah prevladujejo srednje velika kmetijska gospodarstva, ki imajo v lasti 5–10 ha kmetijskih in gozdnih zemljišč. Če pa upoštevamo vsa zemljišča, zemljišča v lasti in najemu, imajo kmetijska gospodarstva v Sloveniji dejansko v rabi več kot 950.000 ha zemljišč. Družinske kmetije razpolagajo s kar 96,7 % celotne površine, v povprečju uporabljajo 10,6 ha zemljišč, kmetijska podjetja pa 304,5 ha zemljišč.

V strukturi rabe več kot 60 % kmetijskih zemljišč zavzemajo travniki, dobrih 35 % je njiv, pretežno namenjenih pridelavi žit. Povprečna površina kmetijskih zemljišč v uporabi na gospodarstvo znaša 5,6 ha pri družinskih kmetijah in 288 ha pri kmetijskih podjetjih.

V velikostni strukturi družinskih kmetij zavzemajo 25,5 % kmetije, ki imajo v uporabi med 5 in 10 ha kmetijskih zemljišč, 21 % je takih, ki imajo v uporabi 3 do 5 ha (Dernulc in sod., 2002).

Najpomembnejša panoga slovenskega kmetijstva je živinoreja. Po podatkih statističnega urada RS (Dernulc in sod., 2002) je v letu 2000 živino redilo nekaj več kot 77.500 kmetijskih gospodarstev, skupaj skoraj 480.000 glav velike živine (GVŽ). Reja goveda predstavlja kar 77 % skupnega števila GVŽ. Na družinskih kmetijah redijo v povprečju 5,7 GVŽ, v kmetijskih podjetjih pa več kot 100 GVŽ. Kmetij, večjih od 20 GVŽ, je le dobrih 5 %.

Z govedorejo se ukvarja 72,4 % v živinorejo usmerjenih kmetijskih gospodarstev, skupno so redili leta 2000 skoraj 500.000 glav govedi. Z govedorejo se v največji meri ukvarjajo majhne in srednje velike družinske kmetije, kjer v povprečju redijo 8,6 glav govedi na gospodarstvo, kmetijska podjetja pa redijo v povprečju skoraj 600 krav na gospodarstvo. Proizvajalci mleka redijo skupaj 98.731 GVŽ, kar predstavlja 20 % živine (Dernulc in sod., 2002). Na družinskih kmetijah v Sloveniji je razširjena reja krav. Med proizvodnimi usmeritvami prevladuje prireja mleka, povečuje pa se reja krav dojl in telic. V letu 2000 je po podatkih SURS-a kar 45,4 % kmetij redilo le 1 ali 2 kravi, delež z več kot 10 krav molznic je 13 %.

2.6.2 Demografske značilnosti

Gospodinjstvo na družinskih kmetijah šteje v povprečju 3,8 člana. Zanj je značilna visoka zastopanost starejših družinskih članov. Vendar ta podatek v primerjavi s prejšnjimi leti ne drži popolnoma, saj se povečuje delež gospodinjstev z več kot petimi člani, kar kaže na večgeneracijska gospodinjstva (Dernulc in sod., 2002).

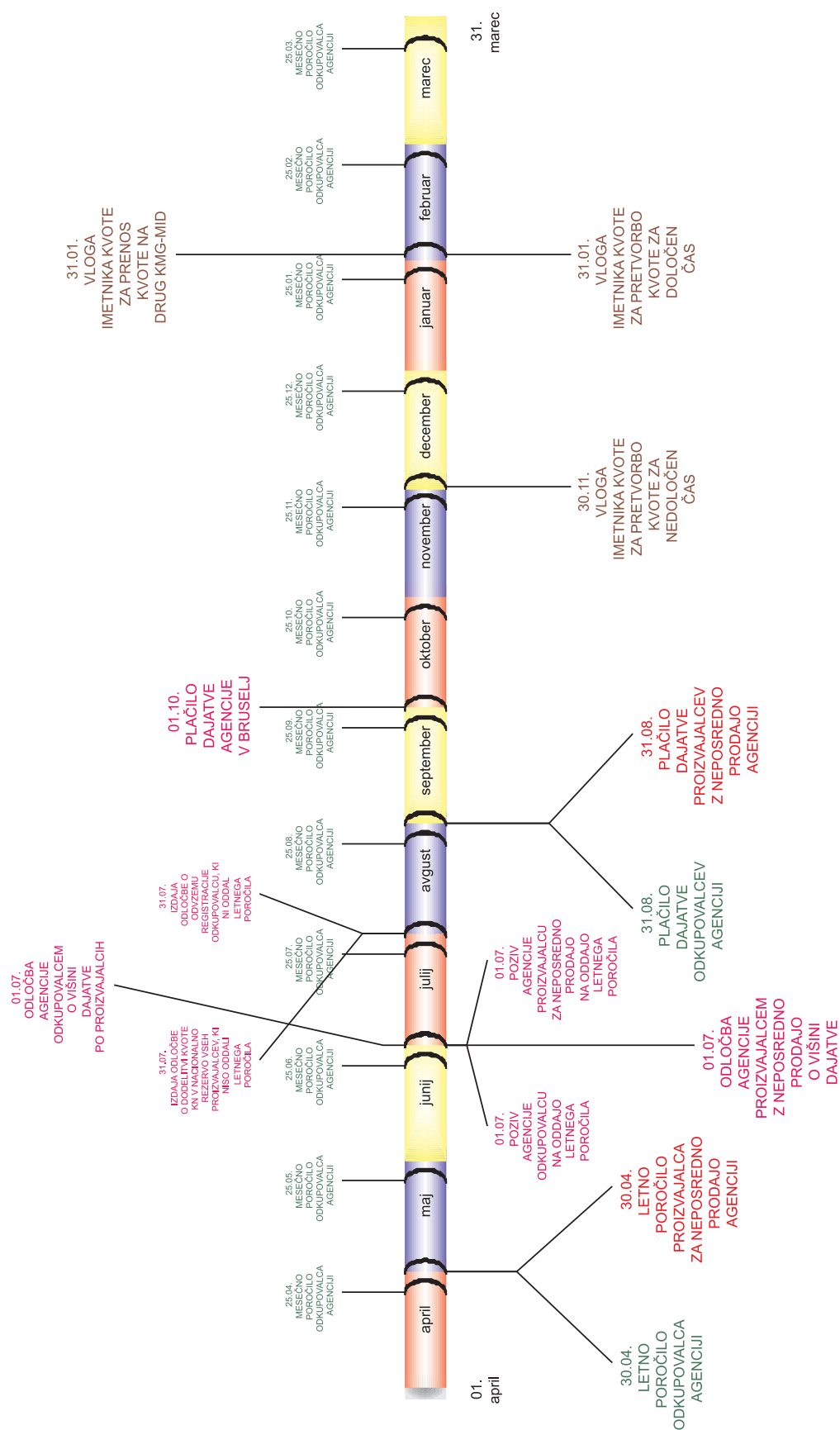
V starostni sestavi po podatkih SURS-a (Dernulc in sod., 2002) prevladujejo starejši gospodarji, delež gospodarjev, mlajših od 35 let, je 5 %. Glede na doseženo raven izobrazbe pa ima kar 59 % gospodarjev končano le osnovno šolo ali je brez formalne izobrazbe. Vendar je vzpodbuden podatek, da je vsaj del naslednikov še v izobraževalnem procesu.

Delovno silo na kmetijah sestavljajo predvsem družinski člani, ostalo delo pa opravi najeta delovna sila (3 %). Tako pride na eno polnovredno delovno moč v kmetijstvu (PDM) 4,5 ha kmetijskih zemljišč (Dernulc in sod., 2002). Z dopolnilno dejavnostjo na kmetijah se je v letu 2000 po podatkih SURS-a (Dernulc in sod., 2002) ukvarjalo le okoli 6 % družinskih kmetij, prevladujejo zlasti storitve s kmetijsko mehanizacijo, predelava hrane in predelava lesa.

2.7 ROKI, POMEMBNI PRI SISTEMU MLEČNIH KVOT

Vsi roki, pomembni v sistemu mlečnih kvot, so prikazani v časovni premici (slika 1). Roki, pomembni za proizvajalce in odkupovalce, so:

- kvotno leto: od 1. aprila do 31. marca,
- mesečno poročilo odkupovalca: do 25. v mesecu,
- letno poročilo odkupovalca: do 30. aprila,
- letno poročilo proizvajalca za neposredno prodajo: do 30. aprila,
- odločba odkupovalcem o višini dajatve po proizvajalcu: 1. julij,
- odločba proizvajalcem za neposredno prodajo o višini dajatve: 1. julij,
- poziv odkupovalcem/proizvajalcem za oddajo letnega poročila: 1. julij,
- izdaja odločbe o dodelitvi kvote v nacionalno rezervo vsem proizvajalcem, ki niso oddali letnega poročila: 31. julij,
- izdaja odločbe o odvzemu registracije odkupovalcu, ki ni oddal letnega poročila: 31. julij,
- rok za plačilo odkupovalcev/proizvajalcev: 31. avgust,
- plačilo dajatve ARSKTRP v Bruselj: 1. oktober,
- vloga imetnika kvote za pretvorbo kvote za nedoločen čas: 30. november,
- vloga imetnika kvote za pretvorbo kvote za določen čas: 31. januar,
- vloga imetnika kvote za prenos kvote na drug KMG-MID: 31. januar,
- hramba dokumentov: 3 leta po izteku kvotnega leta,
- sprememba odkupovalca:
 - o proizvajalec najpozneje 30 dni pred zamenjavo obvesti novega odkupovalca, le-ta pa mora obvestiti ARSKTRP;
 - o stari odkupovalec mora posredovati vse podatke novemu odkupovalcu v osmih dneh po zamenjavi.

Slika 1: Roki v kvotnem letu

3 MATERIAL IN METODE

Analizo podatkov smo opravili na bazi podatkov o odkupljenem mleku v obdobju od 1. aprila 2003 do 31. marca 2004 in na obrazcih Poročilo kmetijskega gospodarstva za obdobje od 1. aprila 2003 do 31. marca 2004. Ti podatki se nanašajo na referenčno kvotno leto 2003/2004 in so bili sporočeni s strani odkupovalcev na ARSKTRP do 15. aprila 2004 in s strani proizvajalcev mleka do 15. maja 2004.

3.1 PODATKI

Analiza in obdelava podatkov je bila izvedena s pomočjo podatkovnih baz ARSKTRP, Registra kmetijskih gospodarstev, Centralnega registra strank in Centralnega registra govedi. Vsi registri so med seboj povezani in tvorijo bazo podatkov, s katerimi razpolaga ARSKTRP. Posamezne podatke smo medsebojno povezali in računalniško obdelali v programu ACCSESS. Baza je bila pridobljena decembra 2004. Skupno število zapisov (zabeleženih KMG-MID-ov za posameznega proizvajalca) je bilo 11.932, vendar je bilo po pregledu uporabnih samo 9.193 zapisov, kar pomeni, da smo naredili obdelavo na 76,79 % vseh zapisov, pridobljenih na ARSKTRP. Zapisi, ki so izpadli, so bili neuporabni za nadaljnjo analizo predvsem zato, ker ni bilo vseh zahtevanih parametrov pri posameznem KMG-MID-u.

Za vsako kmetijsko gospodarstvo v Sloveniji, ki ima mlečno proizvodnjo in ki je posredovalo podatke o oddaji mleka v mlekarno s strani odkupovalcev in podatke o neposredni prodaji mleka s strani pridelovalcev za kvotno leto 2003/2004, smo zbrali podatke o višini njihove individualne kvote (za oddajo mleka, za neposredno prodajo, dopolnilno kvoto), skupni površini kmetijskih zemljišč v uporabi (njive v ha, travniki v ha) starost nosilca kmetijskega gospodarstva, o razvrstitvi kmetijskega gospodarstva v območje z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost in o številu živali na kmetijskem gospodarstvu (krave molznice, drobnica, biki in voli).

Zanimali so nas naslednji podatki:

- KO – individualna kvota za oddajo mleka; podatki so bili pridobljeni iz podatkovnih baz Oddelka za intervencijske in specifične ukrepe – živalski del;
- KN – individualna kvota za neposredno prodajo; podatki so bili pridobljeni iz podatkovnih baz Oddelka za intervencijske in specifične ukrepe – živalski del;
- Skupna kvota – seštevek KO in KN;
- KD – kvota, ki so jo proizvajalci dobili nazaj na račun zmanjšanja kvote za oddajo (dopolnilna kvota);
- Njiva_ha – velikost kmetijskega zemljišča - njive v ha; podatki so bili pridobljeni iz vlog za Neposredna plačila za leto 2004, predtiskani obrazec Zemljišča v uporabi v letu 2003;

- Travniki_ha – velikost kmetijskega zemljišča -njive v ha; podatki pridobljeni iz vlog za Neposredna plačila za leto 2004, predtiskani obrazec Zemljišča v uporabi v letu 2003;
- Starost – starost nosilca kmetijskega gospodarstva; podatki pridobljeni iz vlog za Neposredna plačila za leto 2004, obrazec A – Osnovni podatki o kmetijskem gospodarstvu za leto 2004;
- OMD – območje z omejenimi možnostmi za kmetovanje, podatki pridobljeni iz obračuna vlog za Neposredna plačila za leto 2004;
- Krave, drobnica, biki, voli – število živali; podatki pridobljeni iz vlog za Neposredna plačila za leto 2004, obrazec B – Osnovni podatki o kmetijskem gospodarstvu za leto 2004 – stalež živali;
- Število proizvajalcev – število proizvajalcev po posamezni regiji; podatki so bili pridobljeni iz podatkovnih baz Oddelka za intervencijske in specifične ukrepe – živalski del;
- Povprečna kvota – izračunana povprečna dodeljena individualna kvota za oddajo mleka (skupna kvota/ število proizvajalcev).

3.2 OBDELAVA PODATKOV IN PRIKAZ REZULTATOV

Zbrani zapisi po posameznem KMG-MID-u so bili uvoženi v program Excel. Sledila je podrobna analiza podatkov za posamezen zapis. Preverili smo, ali ima vsak zapis vse zahtevane podatke: podatek o višini individualne kvote, o dopolnilni kvoti, o velikosti njiv in travnikov v hektarjih, o starosti nosilca kmetijskega gospodarstva, o gospodarstvu z vidika razvrščanja v območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, o številu krav molznic in ostalih živali. Ročno smo iz nadaljnje analize izločili vse zapise, ki niso vsebovali vseh parametrov. Na ta način smo prišli iz 11.932 zapisov na 9.163 zapisov, na podlagi katerih smo opravili nadaljnjo analizo.

Za analizo podatkov po posameznih statističnih regijah smo najprej zbrali skupaj vse zapise, ki sodijo v določeno regijo. Po posameznem parametru smo podatke sešteli in/ali izračunali aritmetično sredino za vsak podatek in za vsako regijo posebej. Prešteli smo tudi proizvajalce po posamezni regiji. Na podlagi takšne analize smo oblikovali tabelo, ki primerjalno prikazuje podatke za vse regije. V nalogo smo uvrstili tako preglednico podatkov iz osnovne tabele zapisov kot iz prečiščene tabele zapisov. Iz primerjave med njima vidimo razliko med dejanskimi količinami in količinami, katere smo upoštevali v nadaljnji analizi podatkov.

Pri analizi zapisov za regijo Dolenjska smo vzeli zapise iz že prečiščene baze podatkov za to regijo. Nato smo razvrstili zapise po velikostnih razredih glede na količino oddanega mleka, se pravi glede na kvoto za oddajo mleka. Oblikovali smo 6 velikostnih razredov:

- do 20.000 kg mleka
- od 20.000 do 40.000 kg mleka
- od 40.000 do 60.000 kg mleka
- od 60.000 do 80.000 kg mleka
- od 80.000 do 100.000 kg mleka
- nad 100.000 kg mleka.

Oblikovali smo preglednico po velikostnih razredih. Tak način razvrščanja podatkov je primeren, ker lahko naredimo primerjavo med velikostnimi razredi tako po količinah kot po ostalih parametrih. Najbolj zanimiva je primerjava med količino mleka, številom proizvajalcev ter številom živali v posameznem velikostnem razredu.

Za analizo podatkov o občini Trebnje smo vzeli že prečiščene podatke (zapise) za regijo Dolenjska in iz njih izluščili zapise, ki sodijo v občino Trebnje. Zopet smo oblikovali 6 velikostnih razredov in pripravili vsebinsko primerljivo tabelo z dolenjsko regijo.

Za tak način obdelave podatkov smo se odločili zato, ker se zdi zanimiva primerjava med posameznimi regijami v državi, predvsem glede količin mleka. Za regijo Dolenjska in občino Trebnje pa je najbolj zanimiva primerjava po velikostnih razredih, saj si tako lažje predstavljamo velikostno strukturo prireje mleka, sklepamo pa lahko tudi o perspektivah posameznih rej. Podatke znotraj nekaterih parametrov smo tudi grafično prikazali.

Preglednica 2: Podatki iz osnovne tabele (11.932 zapisov)

REGIJA	KO	KN	Skupna Kvota	KD	NJIVA_HA	TRAVNIK_HA	STAROST	OMD	KRAVE	DROBNICA	BV	št. proiz.	povp. kvota
Podravska	84.126.104	2.881.072	87.007.176	9.181.451	12.626	11.487	70,5	75,20%	20480	164	8135	2059	42.257
Gorenjska	73.418.713	4.185.327	77.604.040	7.921.725	6.347	9.050	59,74	61,70%	15188	1140	4803	1384	56.072
Savinjska	72.004.235	2.915.458	74.919.693	7.870.512	4.554	2.225	62,5	89,68%	16755	666	4418	1677	44.674
Osrednjeslovenska	65.971.413	3.299.558	69.270.971	7.220.291	7.965	10.905	68	78,76%	15188	377	4849	1460	43.130
Dolenjska	45.903.677	1.546.124	47.449.801	4.964.439	4.983	8.185	58,71	93,43%	10167	912	2792	1051	45.147
Pomurska	45.365.212	1.202.787	46.567.999	4.967.985	17.489	5.598	58,58	53,44%	13689	207	6080	2427	19.187
Koroška	28.369.107	625.594	28.994.701	3.083.038	1.382	5.460	53,14	97,40%	6509	114	1154	541	53.253
Goriška	15.559.005	2.318.592	17.877.597	1.702.415	695	7.022	59,45	95,80%	3949	685	1078	582	30.717
Spodnjeoposavska	13.400.777	285.133	13.685.910	1.467.031	1.813	2.582	57,98	73,56%	3216	159	1098	382	35.826
Notranjsko-kraška	7.455.344	166.972	7.622.316	761.806	468	2.950	64,49	98,20%	1661	163	514	225	33.876
Zasavska	3.039.316	189.404	3.228.720	332.830	103	968	55,46	98,40%	881	10	234	125	73.829
Obalno-kraška	672.656	63.105	735.761	73.653	77	361	58,47	89,50%	164	10	62	19	38.724
skupaj:	455.285.559	19.679.126	474.964.685	49.547.176	58.507	66.799	60,585	83,76%	107847	4607	35217	11932	43.058

Preglednica 3: Podatki iz prečiščene tabele (9.163 zapisov)

REGIJA	KO	KN	Skupna Kvota	KD	NJIVA_HA	TRAVNIK_HA	STAROST	OMD	KRAVE	DROBNICA	BV	št. proiz.	povp. kvota
Podravska	76.467.847	2.433.411	78.901.258	8.331.431	11.338	10.243	55,83	77,66%	19477	110	7219	1724	45.766
Gorenjska	64.878.259	2.793.663	67.671.922	6.968.810	5.722	5.813	58,08	54,67%	13742	189	3692	920	73.556
Savinjska	65.041.516	2.272.760	67.314.276	7.077.418	4.225	10.702	55,96	90,38%	15584	270	3770	1289	52.222
Osrednjeslovenska	55.677.270	2.476.896	58.154.166	6.066.565	6.734	9.009	58,61	80,03%	13632	363	3574	1147	50.701
Dolenjska	43.343.663	1.323.247	44.666.910	4.745.925	4.539	6.491	55,17	95%	9709	236	2325	796	56.114
Pomurska	41.610.875	981.966	42.592.841	4.563.960	15.291	5.217	58,39	55,82%	13120	106	5470	2060	20.676
Koroška	22.773.538	511.316	23.284.854	2.492.046	1.303	3.875	53,78	99,20%	5372	45	906	382	60.955
Spodnjeoposavska	12.897.991	246.365	13.144.356	1.396.652	1.677	2.291	57,53	76,26%	3155	78	1005	316	41.596
Goriška	10.186.496	813.845	11.000.341	1.114.068	632	3.597	58,25	98,60%	2559	194	665	288	38.195
Notranjsko-kraška	6.214.770	163.371	6.378.141	677.313	422	2.100	62,60	99,25%	1485	83	321	134	47.598
Zasavska	2.507.259	133.995	2.641.254	274.563	98	784	54,87	98,96%	758	10	196	97	27.229
Obalno-kraška	470.980	56.222	527.202	51.570	65	228	60,40	100%	138	10	23	10	52.720
skupaj:	402.070.464	14.207.057	416.277.521	43.760.321	52.052	60.354	57,46	86%	98731	1694	29166	9163	48.374

Legenda: KO – individualna kvota za oddajo mleka; KN – individualna kvota za neposredno prodajo mleka; SKUPNA KVOTA – seštevek KO + KN; KD – vrnjenih 9,8% kvot z odločbo; NJIVA_HA – površina njiv; TRAVNIK_HA – površina travnikov; STAROST – starost nosilca kmetijskega gospodarstva; OMD – območje z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost; KRAVE – število krav molznic; DROBNICA – število drobnice; BV – število bikov, volov; število proizvajalcev; povp. kvota – povprečna kvota (skupna kvota/št. proizvajalcev)

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

4.1 SLOVENIJA

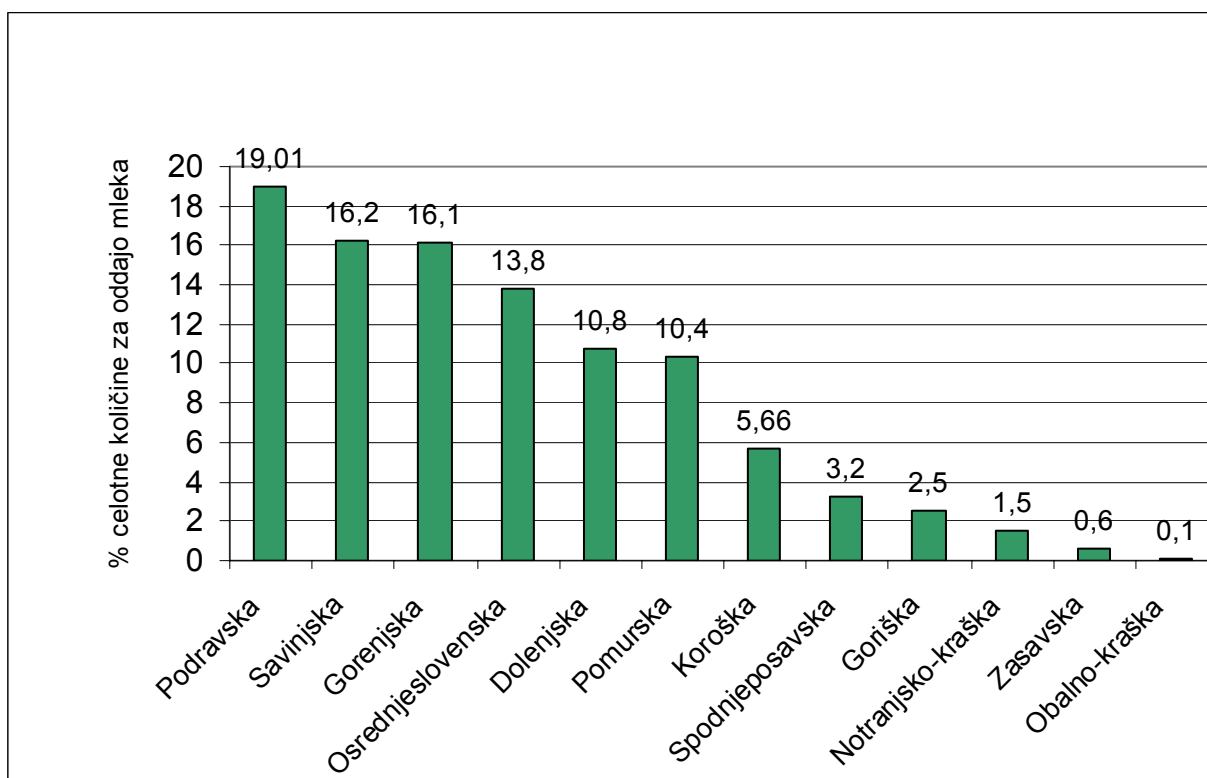
Preglednica 2 in preglednica 3 predstavljata skupaj zajete količine prvotno pridobljenih zapisov s strani ARSKTRP (preglednica 2) in preglednico s prečiščenimi zapisi (preglednica 3). V preglednici 2 je bilo uporabljenih 11.932 zapisov, v preglednici 3 pa je bilo primernih 9.193 zapisov.

Za diplomsko nalogo je najbolj zanimiva analiza podatkov s strani višine individualne kvote. Podatke o višini kvote po posameznem KMG-MID-u smo razvrstili po statistični regiji. Po pričakovanjih je največjo kvoto za oddajo mleka v doseгла podravska regija (84.126.104 kilogramov), kar predstavlja 18,5 % skupne kvote za oddajo.

Na sliki 2 (podatki so zajeti iz preglednice 3) lepo vidimo, kako si sledijo regije po % celotne količine oddanega mleka odkupovalcem. Proizvajalci savinjske in gorenjske regije oddajo približno enako količino mleka s tem, da ima savinjska regija približno 370 proizvajalcev mleka več. Tudi krav molznic ima savinjska regija približno 1.840 več. Iz tega lahko sklepamo, da je povprečna kvota za oddajo mleka večja pri proizvajalcu iz gorenjske regije.

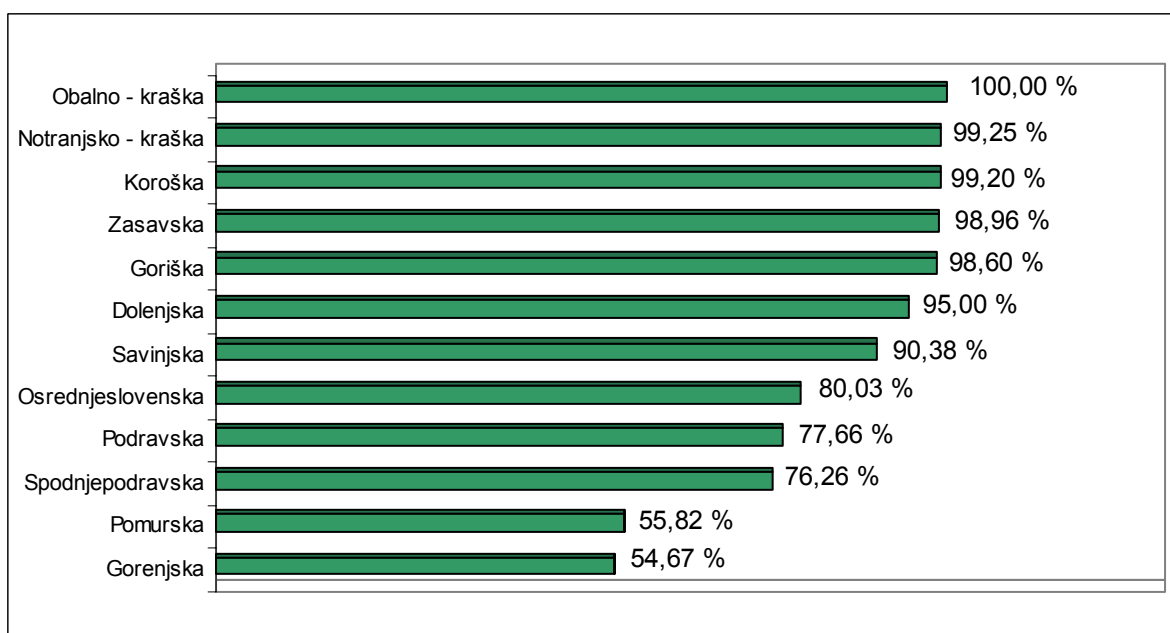
Gorenjski in savinjski regiji sledijo osrednjeslovenska, dolenjska in pomurska regija. Po številu krav molznic sta si osrednjeslovenska in pomurska regija približno enaki, dolenjska ima približno 3.900 krav molznic manj. Po številu proizvajalcev (2.060) je pomurska regija največja v državi, enkrat manj jih ima osrednjeslovenska regija (1.147), na Dolenjskem pa je proizvajalcev, ki oddajajo mleko, 796, kar predstavlja dobrih 13 % vseh proizvajalcev v Sloveniji. S primerjavo med temi tremi regijami lahko vidimo, da v povprečju dolenjska regija odda največ mleka. Nato si sledijo manjše regije po številu proizvajalcev in po številu krav molznic. Koroška regija odda približno polovico mleka manj kot dolenjska regija in ima približno polovico proizvajalcev mleka manj.

Po analizi, ki so jo naredili na ARSKTRP (Peric, 2004) glede dodelitve individualnih kvot za oddajo mleka po občinah, odkupijo proizvajalci največ mleka v občini Kranj (21.723.226 kilogramov mleka), na drugem mestu je občina Trebnje s 15.993.520 kilogrami odkupljenega mleka, tretja pa je občina Slovenska Bistrica z 12.709.263 kilogrami mleka. Najmanj mleka odkupijo v občini Sodražica (38.941 kilogramov), občini Črna na Koroškem in v občini Zavrč (3.518 kilogramov).

Slika 2: Kvota za oddajo mleka

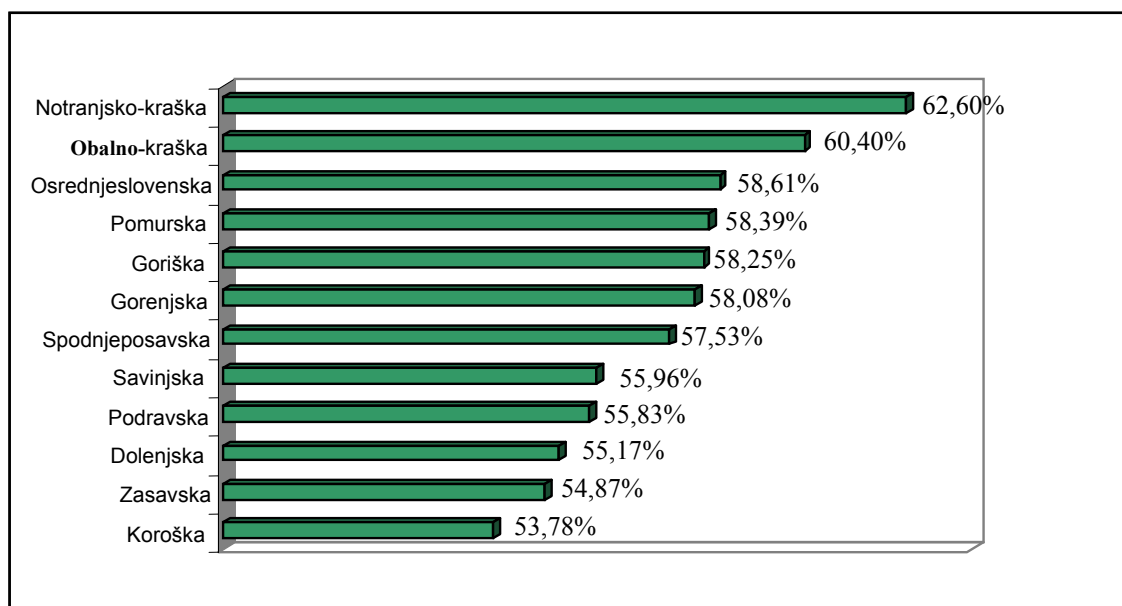
Zanimiva je primerjava regij, ki oddajo manj kot 20.000.000 kilogramov mleka z OMD zahtevki (slika 3). Ugotovimo lahko, da razen spodnjeposavske regije leži kar 99 % kmetij v območjih z omejenimi možnostmi za kmetovanje in skupaj predstavljajo približno 15 % celotne individualne količine za oddajo mleka.

Slika 3: Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost (OMD)

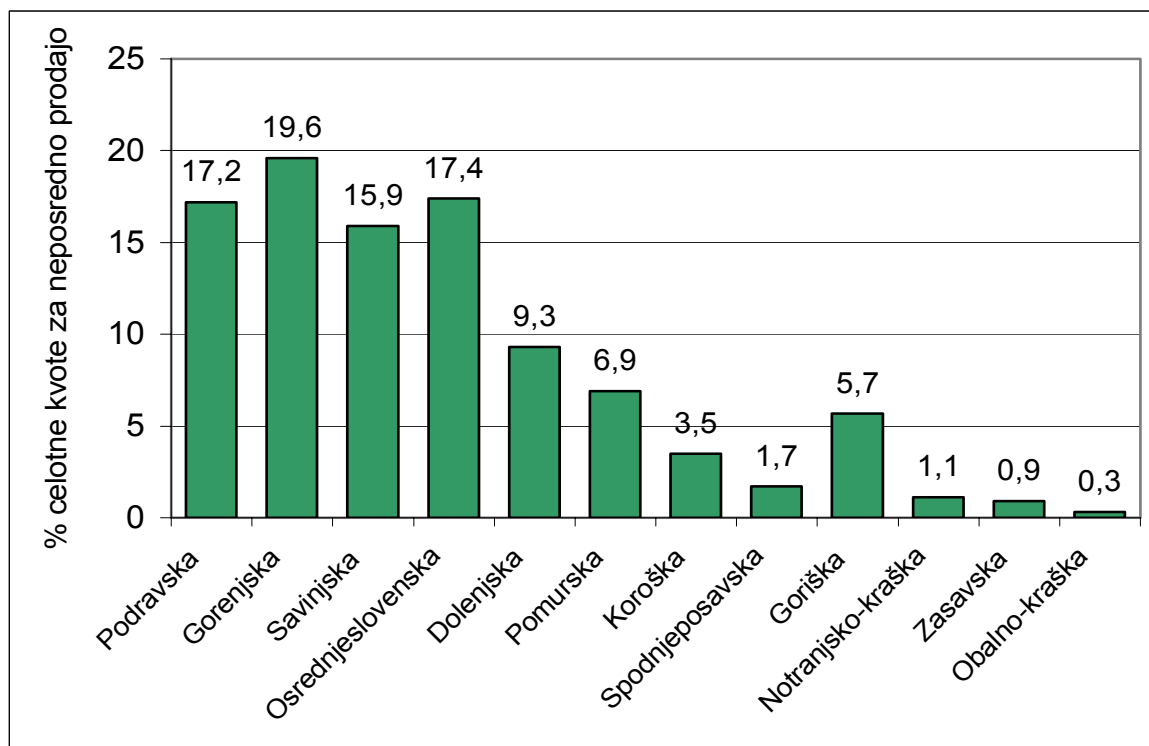
Glede na površino kmetijskih zemljišč v uporabi analiziranih kmetij vidimo, da prevladujejo travniki (60.354,86 ha), njivskih površin je nekaj več kot 52.000 ha. Dejansko stanje kmetijskih zemljišč v uporabi je po mojem mnenju nekoliko drugačno. Ker so podatki pridobljeni tudi iz baze neposrednih plačil za leto 2004, iz predtiskanega obrazca Zemljišča v uporabi v letu 2003, kjer je kot vrsta dejanske rabe zemljišča pogosto navedena njiva in je na obrazcu D – Zahtevek za pomoč na površino - kot vrsta kmetijske rastline na njivi navedena trava, TDM ali DTM, lahko rečemo, da se te površine dejansko uporabljajo kot travniki. Po podatkih SURS-a (Dernulc in sod., 2002) je bilo leta 2000 vseh kmetijskih zemljišč v uporabi kmetijskih gospodarstev 485.879 ha, od tega 170.804 ha njiv in vrtov in 285.410 ha travnikov in pašnikov. Razmerje med vsemi površinami v uporabi in razmerje med površinami v uporabi, ki jih imajo proizvajalci mleka, je približno 1:3. Vendar moramo vedeti, da veliko število proizvajalcev mleka pripravlja krmo za živali na njivah v obliki silažne koruze in ostalih žit. Iz teh podatkov si dejansko ne moramo ustvariti slike okoli površine kmetijskih zemljišč v uporabi pri proizvajalcih mleka.

Analizirali smo tudi starost nosilca kmetijskega gospodarstva (slika 4). V povprečju je starost nosilca kmetijskega gospodarstva, ki se ukvarja z mlečno prirejo, 57 let in pol (57,46). Nosilci kmetijskih gospodarstev so v povprečju najstarejši v obalno-kraški regiji (60,40 let), najmlajši pa v koroški regiji (53,78 let). Najstarejšega nosilca kmetijskega gospodarstva s 96 leti imajo v občini Sevnica, njegova individualna kvota za oddajo znaša 4.576 kilogramov mleka in redi 1 kravo molznico. Prav tako ima občina Kranj 96-letnega proizvajalca mleka, ki oddaja 21.897 kilogramov mleka in redi 7 krav molznic. Najmlajši nosilec kmetijskega gospodarstva prebiva v občini Ljutomer (17 let), njegova kvota za oddajo mleka znaša 27.044 kilogramov mleka in redi 7 krav molznic.

Slika 4: Povprečna starost nosilca kmetijskega gospodarstva po regijah

Kvota za neposredno prodajo mleka znaša v preglednici 2 19.679.126 kilogramov, v preglednici 3 pa 14.207.057 kilogramov mleka. Največjo količino mleka za neposredno prodajo ima gorenjska regija in sicer v preglednici 2 21,3 % in v preglednici 3 19,6 % celotne kvote za neposredno prodajo mleka. Nadaljnjo analizo podatkov smo opravili na podlagi prečiščenih zapisov iz preglednice 3.

Slika 5: Kvota za neposredno prodajo mleka

Proizvajalci podravske (2.433.411 kilogramov mleka), gorenjske (2.793.663 kilogramov mleka), savinjske (2.272.760 kilogramov mleka) in osrednjeslovenske regije (2.476.896 kilogramov mleka) imajo približno enako kvoto za neposredno prodajo mleka, kar je razvidno tudi iz slike 5. Nato sledita dolenjska z 1.323.247 kilogrami mleka in pomurska regija z 981.966 kilogramov mleka. Ostale regije imajo pod 500.000 kilogramov mleka za neposredno prodajo.

Analiza podatkov o neposredni prodaji mleka po občinah (Peric, 2004) pokaže, da imajo največjo individualno kvoto za neposredno prodajo v občini Slovenska Bistrica (1.231.691 kilogramov mleka), sledita ji občina Tolmin z 1.215.945 kilogrami mleka in občina Kranj s 702.339 kilogramov mleka. Občine, ki nimajo neposredne prodaje, pa so Desternik, Kočevje, Loški Potok, Štore, Semič in Zavrč. Iz vseh pridobljenih podatkov je razvidno, da sta občini Kranj in Slovenska Bistrica največji proizvajalki mleka.

Po podatkih GIZ-a (2005), ki zbira in posreduje podatke o odkupu mleka, predelavi mleka v mlečne izdelke ter o izvozu in uvozu mleka in mlečnih izdelkov članicam GIZ Mlekarstva Slovenije in državnim institucijam, je bilo v letu 2004 odkupljenega skupno nekaj čez 500 milijonov kilogramov mleka. Mleko je bilo prodano na domačem trgu, trgih bivše Jugoslavije, nekaj pa tudi na zahtevnih trgih EU, Kanade in Amerike.

V preglednici 4 o Letnem odkupu mleka v Sloveniji v milijonih kilogramov vidimo vsakoletno povečanje količine odkupljenega mleka. Slovenija si je sicer izpogajala nekoliko manjšo kvoto za oddajo mleka, kot jo ima v letu 2004, vendar bo skupaj s kvoto za neposredno prodajo količina mleka na ravni, kot jo Slovenija dejansko ima.

Preglednica 4: Letni odkup mleka v Sloveniji (GIZ, 2005)

leto	kg mleka v mio
2004	500,00
2003	498,73
2002	487,70
2001	472,77
2000	458,86
1999	447,94
1998	432,70
1997	398,61
1996	394,49
1995	400,05
1994	386,15

4.2 DOLENJSKA

Analizirali smo tudi količino kvot za regijo Dolenjska. Najprej smo vse uporabne podatke razvrstili po velikostnih razredih. Za analizo smo vzeli 6 velikostnih razredov (od 1 do 20.000 kilogramov mleka, od 20.000 do 40.000 kilogramov mleka, od 40.000 do 60.000 kilogramov mleka, od 60.000 do 80.000 kilogramov mleka, od 80.000 do 100.000 kilogramov mleka in nad 100.000 kilogrami mleka). Po oddaji mleka je na nacionalnem nivoju dolenjska regija na petem mestu s 43.343.663 kilogrami za oddajo (preglednica 3) in 1.323.247 kilogrami za neposredno prodajo mleka. Največ oddanega mleka imajo v občini Trebnje, in sicer 16.693.707 kilogramov mleka za oddajo in 549.315 kilogramov za neposredno prodajo mleka (preglednica 5). Polovico manj količin ima občina Novo mesto (skupna kvota je 7.168.469 kilogramov mleka), na tretjem mestu po oddaji mleka pa je občina Kočevje s farmo molznic, ki predstavlja kar 15 % celotne kvote za oddajo za dolenjsko regijo. Farmi iz občine Kočevje sledi proizvajalec iz Novega mesta z nekaj več kot 500.000 kilogrami mleka za oddajo in 67 kravami molznicami ter proizvajalec iz občine Mirna Peč z nekaj več kot 477.000 kilogrami mleka za oddajo in s 65 kravami molznicami. Vsi podatki so vzeti iz tabele s prečiščenimi podatki.

Preglednica 5: Razdelitev kvot po občinah za regijo Dolenjska

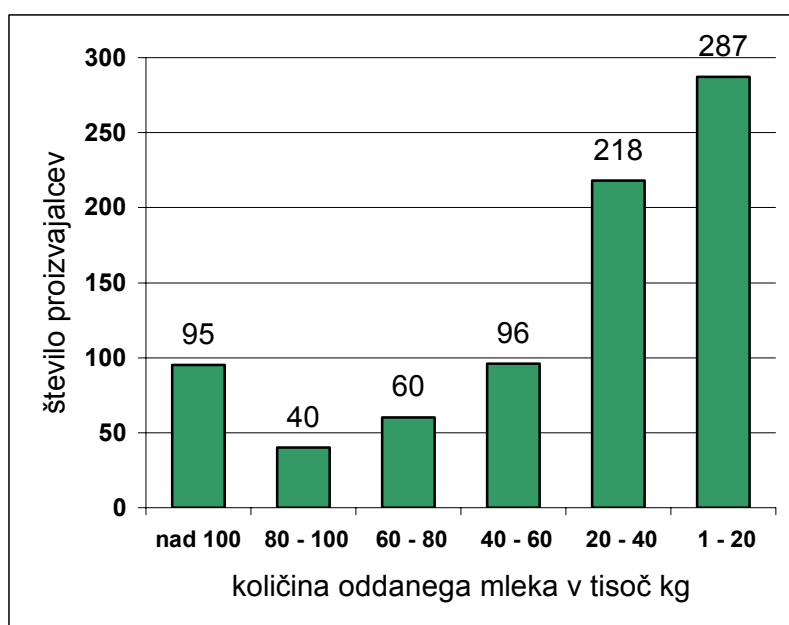
občina	skupna kvota (kg)	KO (kg)	KN (kg)
Trebnje	16.693.707	16.144.392	549.315
Novo mesto	7.441.689	7.168.469	273.220
Kočevje	6.307.655	6.307.655	0
Mirna peč	5.872.592	5.746.443	126.149
Šentjernej	2.030.907	1.982.214	48.693
Črnomelj	1.900.334	1.757.362	142.972
Ribnica	1.364.304	1.302.591	61.713
Škocjan	1.199.780	1.180.913	18.867
Žužemberk	796.409	727.233	69.176
Dolenjske toplice	524.724	496.204	28.520
Metlika	427.650	423.028	4.622
Loški Potok	60.991	60.991	0
Semič	46.168	46.168	0
skupaj:	44.666.910	43.343.663	1.323.247

Povprečna starost nosilca kmetijskega gospodarstva iz dolenjske regije je 55 let. Po razdelitvi proizvajalcev v velikostne razrede smo opazili, da je povprečna starost proizvajalca, ki oddaja nad 100.000 kilogrami mleka, 48 let in pol (preglednica 6). Zanimivo pri tej razvrstitvi je, da povprečna starost nosilca kmetijskega gospodarstva narašča s sorazmernim zmanjšanjem velikostnega razreda.

Najstarejši nosilec kmetijskega gospodarstva prihaja iz občine Trebnje (89 let), najmlajši pa je star 21 let; njegova kvota za oddajo mleka znaša nekaj več kot 267.096 kg in redi 66 krav molznic.

V dolenski regiji je v letu 2004 95 % vseh kmetijskih gospodarstev uveljavljalo zahtevek za plačilo izravnalnih plačil EKO 1 na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost za celotno površino ali del kmetijske površine.

Zanimiva je primerjava števila proizvajalcev v posameznem velikostnem razredu. Proizvajalcev, ki dosegajo kvoto za oddajo pod 40.000 kilogramov, je približno 500, kar predstavlja dobrih 60 % vseh proizvajalcev. Približno 12 % proizvajalcev oddaja nad 100.000 kilogrami mleka (slika 6).

Slika 6: Število proizvajalcev mleka v dolenski regiji po velikostnih razredih

Število krav molznic je v dolenski regiji nekaj čez 9.000, kar predstavlja približno 10 % vseh krav molznic v državi. Skoraj polovico krav molznic imajo gospodarstva, ki oddajo več kot 100.000 kilogramov mleka. Okrog 70 kmetijskih gospodarstev redi eno ali dve kravi molznici. Iz preglednice 6 je razvidno, da proizvajalci, ki imajo oddajo manjšo kot 40.000 kilogramov mleka, redijo poleg krav molznic tudi druge živali, največ je seveda bikov.

Preglednica 6: Razdelitev mlečnih kvot po velikostnih razredih za regijo Dolenjska

KG	KO	KN	SKUPNA KVOTA	KD	NUJVA_HA	TRAVNIK_HA	STAROST	OMD	KRAVE	DROBNICA	BV	št. proiz.	povp. kvota
nad 100.000	22.462.599	527.419	22.990.018	2.459.373	1.753	2.589	48,59	96,84%	4067	0	584	95	242.000
od 80 – 100.000	3.442.875	115.927	3.558.802	376.966	294	347	52,87	95%	739	0	142	40	88.970
od 60 – 80.000	3.961.845	213.127	4.174.972	433.797	329	474	54,75	96,66%	900	0	215	60	69.582
od 40 – 60.000	4.521.579	202.207	4.723.786	495.095	531	614	55,06	95,83%	1118	10	279	96	49.206
od 20 – 40.000	6.007.978	129.587	6.137.565	657.901	899	1.197	57,08	94,49%	1703	110	609	218	28.153
od 1 – 20.000	2.946.787	134.980	3.081.767	322.793	731	1.267	62,65	93,72%	1182	116	1298	287	10.737
skupaj	43.343.663	1.323.247	44.666.910	4.745.925	4.539	6.491	55,17	95,42%	9709	236	3127	796	81.441

Preglednica 7: Razdelitev mlečnih kvot po velikostnih razredih za občino Trebnje

KG	KO	KN	SKUPNA KVOTA	KD	NUJVA_HA	TRAVNIK_HA	STAROST	OMD	KRAVE	DROBNICA	BV	št. proiz.	povp. kvota
nad 100.000	6.211.847	181.656	6.393.503	680.125	429	505	49,88	100%	1200	0	211	41	155.939
od 80 – 100.000	1.264.303	60.386	1.324.689	138.431	94	129	49,27	100%	285	0	71	15	88.312
od 60 – 80.000	2.194.848	90.158	2.285.006	240.323	165	263	56,45	100%	509	0	101	33	69.242
od 40 – 60.000	2.142.163	102.129	2.244.292	234.560	256	281	56,07	95,65%	567	0	141	46	48.788
od 20 – 40.000	2.932.864	74.575	3.007.439	321.160	410	606	57,64	99,05%	863	98	315	106	28.372
od 1 – 20.000	1.398.367	40.411	1.438.778	153.171	330	480	61,49	94,48%	552	44	222	127	11.328
skupaj	16.144.392	549.315	16.693.707	1.767.770	1.686	2.266	55,13	98%	3976	142	1061	368	66.997

Legenda: KO – individualna kvota za oddajo mleka; KN – individualna kvota za neposredno prodajo mleka; SKUPNA KVOTA – seštevek KO + KN; KD – vrnjenih 9,8% kvot z odločbo; NUJVA_HA – površina njiv; TRAVNIK_HA – površina travnikov; STAROST – starost nosilca kmetijskega gospodarstva; OMD – območje z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost; KRAVE – število krav molznic; DROBNICA – število drobnice; BV – število bikov, volov; število proizvajalcev; povp. kvota – povprečna kvota (skupna kvota / št. proizvajalcev)

4.3 TREBNJE

Občina Trebnje s skupnimi površinami 30.805 hektarjev spada med večje občine v Sloveniji. Od te površine je 13.176 ha (42,8 odstotkov) kmetijskih zemljišč, 16.700 ha pa gozda (KGZS, 2001). Na območju občine Trebnje je bilo v letu 2000 (Dernulc in sod., 2002) naštetih 1828 kmečkih gospodarstev, ki skupno obdelujejo 9.849 hektarjev KZU. Delež kmečkega prebivalstva pa je 15 odstotkov glede na celotno prebivalstvo v občini Trebnje (KGZS, 2001). Čistih kmetij je po podatkih občine Trebnje le 505 (Občina Trebnje, 2005).

V občini Trebnje redijo 3.976 krav molznic na 368 kmetijah, skupna individualna kvota za oddajo mleka pa znaša 16.144.392 kilogramov mleka (preglednica 7). Po podatkih Kmetijsko svetovalne službe Trebnje (KGZS, 2001) je v letu 2000 na podlagi njihove analize vlog za Neposredna plačila redilo krave molznice 749 kmetij.

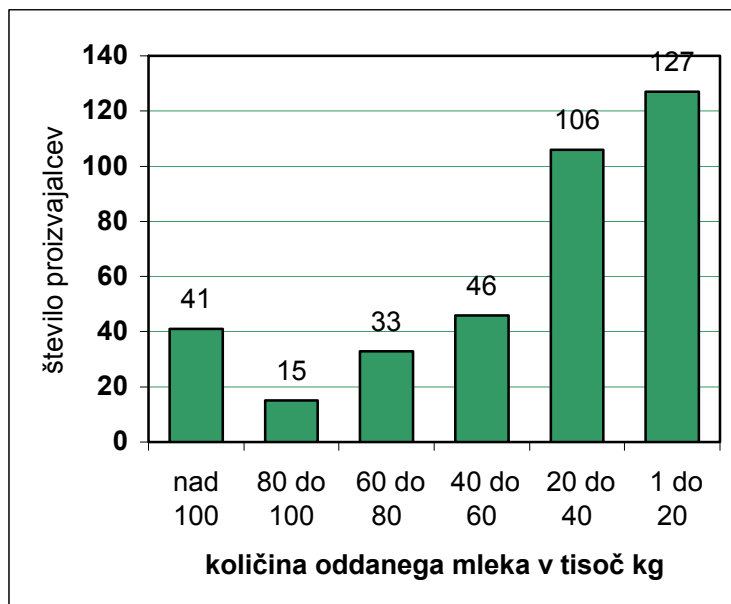
Po podatkih Kmetijske zadruga Trebnje (KGZS, 2001) pa je bilo v letu 2000 529 kmetij, ki so oddajale mleko, skupno število krav na teh kmetijah je bilo 4.389. V letu 2000 je KZ Trebnje odkupila 15.940.272 litrov mleka oziroma 16.418.480 kilogramov mleka. Razlika med podatki Kmetijsko svetovalne službe Trebnje in Kmetijske zadruga Trebnje je najbrž v tem, da se bile na obrazcih za Neposredna plačila v letu 2000 zajete tudi krave molznice, katere imajo proizvajalci doma za samooskrbo ali neposredno prodajo mleka na domu.

V petih letih se je število kmetij, ki oddajajo mleko, prepolovilo, količina odkupljenega mleka pa ostaja približno enaka. Po podatkih o razdelitvi kvot po občinah (Peric, 2004) je imela občina Trebnje odkupljenega 15.993.520 kilogramov mleka in 654.420 kilogramov mleka za neposredno prodajo na domu. Vendar ti podatki o razdelitvi kvot po občinah ne vsebujejo vseh prejetih poročil odkupovalcev in proizvajalcev (zamenjava nosilca kmetijskega gospodarstva, dvojno poročanje za istega proizvajalca ...).

Proizvajalci mleka imajo v lasti ali zakupu 3.953,45 ha kmetijskih zemljišč v uporabi. Na osnovi popisa kmetijskih gospodarstev leta 2000 je v občini Trebnje 2.022 kmečkih gospodarstev, ki skupno obdelujejo 10.583 ha njiv in travnikov (KGZS, 2001). Proizvajalci mleka v občini Trebnje torej obdelujejo skoraj 40 % njiv in travnikov.

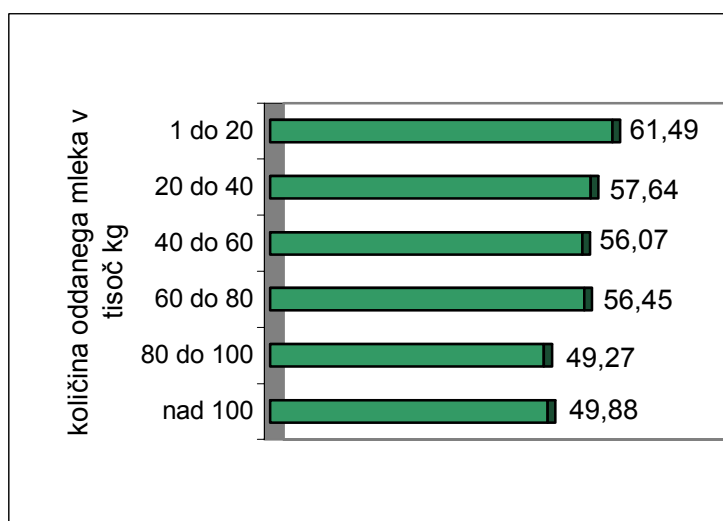
Več kot polovica proizvajalcev mleka oddaja manj kot 40.000 kilogramov mleka (slika 7), tretjina pa manj kot 20.000 kilogramov mleka. 25 % proizvajalcev ima kvoto od 60 do 100 tisoč kilogramov mleka. Najmlajši nosilec kmetijskega gospodarstva s 25 leti odda odkupovalcu 265.210 kilogramov mleka in redi 46 krav molznic.

Najstarejši nosilec kmetijskega gospodarstva v občini Trebnje s svojimi 89 leti odda 11.500 kilogramov mleka in redi 7 krav molznic.

Slika 7: Število proizvajalcev v občini Trebnje po velikostnih razredih

Povprečna starost nosilca kmetijskega gospodarstva je 55 let (slika 8). Nosilci kmetijskega gospodarstva, ki oddajo več kot 100 tisoč kilogramov mleka, pa so v povprečju stari 50 let. Tako kot velja za celotno Slovenijo, se tudi v trebanjski občini število pridelovalcev zmanjšuje, povečuje se količina mleka na rejca.

Slika 8: Povprečna starost nosilca kmetijskega gospodarstva po velikostnih razredih

Po razvrstitvi v velikostne razrede lahko vidimo (preglednica 7), da redijo proizvajalci z nižjo kvoto za oddajo mleka poleg krav molznic tudi nekaj glav drobnice in kar veliko

število bikov ali volov. S pitanjem govedi se po podatkih Svetovalne službe Trebnje (KGZS, 2001) ukvarja okoli 650 kmetij v občini Trebnje, ki redijo okoli 4.300 glav pitancev, kar pomeni v povprečju le 6,6 pistanca na kmetijo. S pitanjem goveda se poleg reje krav molznic ukvarja še 27 % proizvajalcev. Nekaj pa je tudi rejcev, ki imajo poleg krav molznic v hlevu tudi drobnico.

4.4 PRIMERJAVA MED SLOVENIJO, DOLENJSKO REGIJO IN OBČINO TREBNJE

Za diplomsko nalogo je najbolj zanimiva analiza podatkov s strani višine kvote za oddajo mleka in kvote za neposredno prodajo mleka. Podatke o višini kvote po posameznem KMG-MID-u smo razvrstili po statistični regiji. Po pričakovanjih je največjo kvoto za oddajo mleka dosegla podravska regija (76.467.847 kg), kar predstavlja 18,5 % dodeljene kvote za oddajo. Najnižjo kvoto za oddajo in neposredno prodajo mleka imata zasavska in obalno-kraška regija. Povprečna starost nosilca kmetijskega gospodarstva v Sloveniji je 57 let. V naslednjih letih lahko pričakujemo znižanje starosti nosilca, saj je vse več podpor mladim kmetom, mladim prevzemnikom kmetij. V zavesti ljudi je tudi mnenje, da so mladi ljudje polni energije in idej o tem, kako povečati v tem primeru kvoto in kako izboljšati kakovost mleka. Tisti proizvajalci mleka, ki imajo v naslednjih letih namen opustiti pridelavo mleka, se bodo najbrž usmerili v druge oblike živinoreje, predvsem v pitanju govedi, rejo krav dojilj in rejo drobnice. Vendar so tudi na teh področjih uvedeni nekateri ukrepi, ki omejujejo obseg prireje.

V dolnjski regiji je oddano ali neposredno prodano na domu nekaj več kot 44 milijonov kilogramov mleka. Število krav molznic je v dolnjski regiji nekaj čez 9.000, kar predstavlja približno 10 % vseh krav molznic v državi. Skoraj polovico krav molznic redijo gospodarstva, ki oddajo več kot 100.000 kg mleka. Okrog 70 kmetijskih gospodarstev redi eno ali dve kravi molznici. Iz preglednice 6 je razvidno, da proizvajalci, ki imajo oddajo manjšo kot 40.000 kg mleka, redijo poleg krav molznic tudi druge živali, največ je bikov. Naša predpostavka o količini oddaje mleka nad 100.000 kilogrami drži. Proizvajalcev s kvoto nad 100.000 kilogrami mleka je 95 in ti skupaj oddajo polovico vsega mleka v regiji.

Tako kot velja za celotno Slovenijo, se tudi v trebanjski občini število pridelovalcev zmanjšuje, povečuje pa se količina mleka na rejca. V trebanjski občini je proizvajalcev mleka nad 100.000 kilogrami 41. Ti predstavljajo dobrih 10 % vseh proizvajalcev v občini, skupaj pa oddajo nekaj pod 40 % celotne količine za oddajo v občini. Razveseljivo je dejstvo, da je povprečna starost nosilca kmetijskega gospodarstva nekoliko nižja, kot je povprečje za Slovenijo, in sicer je 55 let. Po razvrstitvi občin po količini skupne kvote za oddajo mleka velja izpostaviti dejstvo, da je občina Trebnje oziroma Kmetijska zadruga Trebnje druga v državi po odkupu mleka (Peric, 2004), kar kaže na dobro delo proizvajalcev in verjetno tudi Kmetijske svetovalne službe na tem območju.

4.5 DELOVANJE KMETIJ PO UVEDBI SISTEMA MLEČNIH KVOT

4.5.1 Dohodek na kmetijah

Možnost za povečanje dohodka na kmetiji po dodeljeni količini individualnih kvot je v izboljšanju učinkovitosti in strategiji kmetovanja. Z uvedbo sistema bo potrebno izboljševati posamezni del kmetovanja. Po navedbah Klopčičeve (2003) bo največji poudarek v izboljšavi kakovosti mleka in mlečnih proizvodov. Omejevanje količin mleka ne bo prizadelo kmetov z intenzivnejšo proizvodnjo, saj lahko zmanjšajo število krav, kar se ne pozna pretirano pri izpadu dohodka. Prizadelo pa bo proizvajalce z ekstenzivno proizvodnjo mleka, saj zaradi majhne kvote ne bo možnosti za kakšen vidnejši rezultat ali razvoj na področju prireje mleka. Kmetija bo morala za svoj razvoj upoštevati dodeljeno količino ali pa razmišljati o nakupu ali najemu kvote za oddajo. V primeru prekoračitve dodeljene individualne kvote za oddajo in neposredno prodajo bo proizvajalec državi plačal kazen. Možnost za dodaten dohodek na kmetiji lahko iščemo tudi v drugih oblikah živinorejske pridelave, turistični dejavnosti ali domači obrti in iz okoljskih programov SKP. Negativne učinke omejevanja prireje zaradi kvot skušajo države članice EU omiliti z ukrepi, kot je na primer zgodnje upokojevanje, podpore za okoljske programe.

4.5.2 Kakovost izdelka

Po uvedbi sistema bo poudarek bolj na kakovosti in vsebnosti mleka kot pa na količini mleka. Potrebno bo prilagoditi tudi programe in rejske cilje za mlečne pasme govedi. Po uredbi sveta (Uredba ..., 1992a) velja omejitev maščobe. Reprezentativna vsebnost maščobe za Slovenijo znaša 41,30 g/kg mleka. Vsebnost beljakovin sicer ni omejena s kvoto, vendar bo v bodoče velik poudarek na tem, v smislu izboljšanja kakovosti mleka. Prav tako bo večji poudarek na počutju živali, saj je s tem povezanih kar nekaj dejavnikov od odpornosti na mastitis do lastnosti plodnosti živali. Kakovost izdelka se bo izboljšala tudi zaradi vse ostrejših standardov kakovosti mleka.

4.5.3 Prehrana in zdravstveno stanje živali

Na dohodek kmetije neposredno vpliva tudi prehrana živali. Pri tem so v veliko pomoč strokovne službe, ki pripravljajo programe za optimalen izračun krmnih obrokov, ki je prilagojen določeni čredi in možnostim kmetije glede zagotavljanja kakovostne krme. Pravilno izračunan in uravnotežen obrok zadosti vsem potrebam živali za optimalno proizvodnjo, s tem pa se kljub omejitvam kvot razvoj nadaljuje (Klopčič, 2003). Pri pridelovanju krme pa je potrebno nameniti pozornost tudi omejitvam glede porabe gnoja, gnojnice in pesticidov. Pametno je načrtovanje gnojenja po gnojilnem načrtu. Tudi preventivni zdravstveni programi lahko izboljšajo gospodarjenje na kmetiji, predvsem preventiva pred infekcijskimi boleznimi, mastitisom.

5 SKLEPI

1. Največjo kvoto za oddajo mleka imajo v podravski regiji. Regija ima tudi največje število proizvajalcev. Največjo kvoto za neposredno prodajo mleka oziroma mlečnih proizvodov ima gorenjska regija, kjer gre velik delež neposredno prodanega mleka oziroma mlečnih proizvodov za turistične namene.
2. Proizvajalci dolenske regije s kvoto za oddajo mleka nad 100.000 kilogrami oddajo polovico vsega mleka v regiji. V občini Trebnje proizvajalci s tolikšno kvoto oddajo 40 % celotne količine za oddajo v občini.
3. Proizvajalci, ki imajo proizvodnjo mleka pod 20.000 kilogrami, redijo poleg krav molznic tudi druge živali, največ je bikov in drobnice. Proizvajalci, ki razmišljajo o opustitvi prireje mleka zaradi nizke količine dodeljene kvote ali zaradi drugih razlogov, povezanih s proizvodnjo mleka, imajo tako možnost za dohodek na kmetiji v drugih oblikah reje.
4. Z analizo smo potrdili predhodno ugotovitev, da se število proizvajalcev zmanjšuje, povečuje pa se količina prirejenega mleka pri rejcih, ki vztrajajo v prireji.

6 POVZETEK

V nalogi se ukvarjamo s problematiko mlečnih kvot, ki so s slovenskim pristopom k EU postale realnost tudi v slovenski prireji mleka. Najprej predstavljamo Skupno kmetijsko politiko in njene ukrepe s poudarkom na tržni ureditvi za mleko in mlečne izdelke. Na področju kvot in referenčnih količin je Slovenija v predpristopnih pogajanjih dosegla ugodne rezultate. Tako zaključni dogovor o mlečni kvoti ni pod ravno trenutne proizvodnje, v letu 2006 pa se bo količina še dodatno povečala. Delitev mlečnih kvot v letu 2004/2005 je služila predvsem kot podlaga za izplačilo mlečne premije in dodatnega plačila za mleko in sami vzpostavitev sistema. Mlečne kvote so bile dodeljene vsem proizvajalcem, ki so v obdobju od začetka aprila 2003 do konca marca 2004 imeli prirejo mleka in katerih podatki o oddajo oziroma neposredni prodaji mleka na domu so bili sporočeni ARSKTRP.

Podatki o oddaji in neposredni prodaji mleka na domu so bili osnova naši empirični analizi. Podatke o višini kvote po posameznih rejcih smo povezali s podatki iz baze vlog za Neposredna plačila za leto 2004. Analizirali smo višino kvote za oddajo in neposredno prodajo mleka po statističnih regijah. Največjo kvoto za oddajo mleka imajo v podravski regiji, ki ima tudi največje število proizvajalcev. Največjo kvoto za neposredno prodajo mleka oziroma mlečnih proizvodov pa ima gorenjska regija, kjer je velik delež neposredno prodanega mleka oziroma mlečnih proizvodov prodan v okviru turistične ponudbe.

Analizo podatkov smo opravili tudi za dolenjsko regijo in občino Trebnje. Ugotovili smo, da proizvajalci mleka dolenjske regije s kvoto za oddajo nad 100.000 kilogrami oddajo polovico vsega mleka v regiji. V občini Trebnje imajo rejci s tolikšno kvoto 40 % celotne kvote za oddajo v občini.

S primerjavo podatkov po različnih virih smo potrdili predhodne ugotovitve, da se število proizvajalcev zmanjšuje, sočasno pa se povečuje količina tržnega mleka na povprečno rejo. Letni odkup mleka se je po podatkih GIZ- (2005) povečal v primerjavi z letom 2000 iz 458 milijonov kilogramov mleka na 500 milijonov kilogramov mleka v letu 2004. V podrobneje analizirani občini Trebnje se je število kmetij, ki so oddajale mleko, v tem obdobju zmanjšalo iz 529 proizvajalcev na 368, pri tem pa je količina mleka ostala približno enaka.

Iz analize baz podatkov ARSKTRP smo ugotovili, da proizvajalci z nižjo kvoto za oddajo in neposredno prodajo na domu poleg krav molznic redijo tudi druge vrste in kategorije živali na svojem kmetijskem gospodarstvu. Predvidevamo, da bodo družinske kmetije, ki oddajajo manjše količine mleka, spremenile usmeritev svojih kmetij. Ob ugodnih ekonomskih trendih imajo možnost predvsem v pitanju govedi, reji drobnice ali v različnih oblikah turistične dejavnosti, prodaji izdelkov na domu, ob hkratnem vključevanju v

ukrepe Slovenskega kmetijskega in okoljskega programa. Tudi starostna struktura kmetijskih gospodarstev ne kaže v prid razvoja teh kmetij. Povprečna starost nosilca kmetijskega gospodarstva, ki se ukvarja z mlečno proizvodnjo je 57 let. Pri rejcih s kvoto nad 100.000 kilogrami mleka opazamo trend nižje starosti gospodarjev s povečevanjem kvote.

Precej je mladih nosilcev kmetijskega gospodarstva z veliko količino kvote, kar je zelo vzpodbudno. Problem pa vidimo pri tistih proizvajalcih, ki so v čredo ali obnovo oziroma gradnjo hlevov investirali v zadnjem času in še niso dosegli polnih zmogljivosti svojih naložb zato tudi niso dobili zadostne količine kvote. V takih primerih bodo morali v naslednjih letih pridobiti kvoto iz nacionalne rezerve, kjer imajo največ možnosti prav mladi kmetje in tisti, ki so investirali v gradnjo ali nakup črede, iz pretvorb kvote za neposredno prodajo na domu v oddajo ali obratno in iz prenosov mlečnih kvot skupaj z ali brez zemljišča. Sistem upravljanja s mlečnimi kvotami bo uvedel veliko dodatne administracije in prilagajanja rejcev nanjo, na spremljanje rokov, zahtev in zakonodaje, saj jih v nasprotnem primeru lahko finančno močno udari po žepu.

Uspeh sistema mlečnih kvot bo vsekakor vplival na ekonomski in socialni položaj kmetij. Proizvajalci se zavedajo, da se bo z uvedbo sistema mlečnih kvot povečala konkurenčnost in le večji proizvajalci bodo sposobni dosegati privlačen dohodek iz prireje mleka. Država jim lahko pomaga s koristnimi informacijami in jih usmerja. Od proizvajalcev pa je odvisno, ali bodo sistem sprejeli za svojega in ga uspeli izkoristiti tudi sebi v prid.

7 VIRI

- ARSKTRP (Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja). 2004a. Dodatna pojasnila k izvedbi mlečnih kvot v letošnjem kvotnem letu, učinki, ki jih želimo doseči v tem kvotnem letu, in dodelitev kvot v naslednjem kvotnem letu. http://www.arsktrp.gov.si/download.php?fpd=podr_mk_obvestila_2.pdf (14. okt. 2004)
- ARSKTRP (Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja). 2004b. Dopolnilne odločbe za mlečne kvote. <http://www.arsktrp.gov.si/index.php?stran=novice&novica=73&start=1> (13. dec. 2004)
- ARSKTRP (Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja). 2005a. Predstavitev. http://www.arsktrp.gov.si/index.php?stran=mlecne_kvote (25. jan. 2005)
- ARSKTRP (Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja). 2005b. Pretvorbe mlečnih kvot. <http://www.arsktrp.gov.si/index.php?stran=novice&novica=83&start=11> (23. feb. 2005)
- ARSKTRP (Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja). 2005c. Tiskovna konferenca 29.3.2005 (osebni vir, mar. 2005)
- Brecl, B. 2004. Obrazložitev k uvedbi kvot za mleko in mlečne proizvode za kvotno leto 2004/2005. http://www.gov.si/mkgp/slo/doc/kvote_2005_obrazlozitev.doc (21. okt. 2004)
- Dernulc S., Iljaš U., Kutin B., Orešnik I., Cunder T., Golež M., Juvančič L. 2002. Popis kmetijskih gospodarstev Slovenije 2000. Rezultati raziskovanj, št. 777. Ljubljana, SURS: 256 str.
- Erjavec E., Rednak M., Volk T., Cunder T., Markeš M. 1997. EU in skupna kmetijska politika. V: Slovensko kmetijstvo in Evropska unija. Erjavec E., Rednak M., Volk T. (ur.). Ljubljana, Kmečki glas: 41 - 138
- Erjavec E. 2002. Skupna kmetijska politika in slovensko kmetijstvo. V: Slovenija in Evropska unija. Ferfila B. (ur.). Ljubljana, Fakulteta za družbene vede: 333 - 349

Erjavec E., Rednak M., Volk T., Kavčič S., Juvančič L., Kuhar. A. 2003. Nekatera odprta vprašanja nacionalne kmetijske politike ob pristopu Slovenije k Evropski uniji. V: 2. konferenca DAES, Slovensko kmetijstvo in Evropska unija, Ljubljana, 14. apr. 2003. Kavčič S., Erjavec E., Kuhar A (ur.). Domžale, Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije: 87-115

GIZ (Gospodarsko in interesno združenje mlekarstva Slovenije). 2005. Letni odkup mleka v Sloveniji v mio. litrih.

http://www.odkupmleka.com/tiskanje.php?print=podatki/kolicina_mleka_tabela
(27. mar. 2005)

Klopčič M. 2003. Vloga kmetijske inšpekcije in svetovalne službe pri uvedbi kvot za mleko. Sodobno kmetijstvo, 36, 9: 43-45

KGZS (Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto). 2001. Razvoj kmetijstva v občini Trebnje za obdobje 2001-2006. Trebnje, Kmetijsko svetovalna služba (neobjavljeno, feb. 2005)

MKGP (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano). 2004a. Pregled pogajanj za pristop k EU na področju kmetijstva

http://www.gov.si/mkgp/slo/doc/Rezultati_pogajanj_kmetijstvo.doc (13. okt. 2004)

MKGP (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano). 2004b. Dodelitev mlečnih kvot (2004/2005) – MKGP.

http://www.arsktrp.gov.si/index.php?stran=mlecne_kvote_obvestila (14. okt. 2004)

Občina Trebnje. 2005. Kmetijstvo v Občini Trebnje. <http://www.trebnje.si/slo/index1.htm>
(12. mar. 2005)

Peric V. 2004. »Dodeljene mlečne kvote po občinah« valdij.peric@gov.si (osebni vir, okt. 2004)

Uredbi sveta (EGS) št. 3950/1992 o uvedbi dodatne dajatve v sektorju mleka in mlečnih proizvodov. 1992a

http://europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?search=DocNumber&lg=sl&nb_docs=25&domain=Legislation&coll=&in_force=NO&an_doc=1992&nu_doc=3950&type_doc=Legislation (15. jan. 2005)

Uredba sveta (ES) št. 1255/99 o skupni organizaciji trga mleka in mlečnih izdelkov.
http://www.europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?search=DocNumber&lg=sl&nb_docs=25&domain=Legislation&coll=&in_force=NO&an_doc=1999&nu_doc=1255&type_doc=Legislation (20. apr. 2005)

Uredba sveta (ES) št. 1256/1999 o spremembi uredbe (EGS) št. 3950/92 o uvedbi dodatne dajatve v sektorju mleka in mlečnih proizvodov. 1992b
http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SL&numdoc=31999R1256&model=guichett (15. jan. 2005)

Uredbi sveta (ES) št. 1788/2003 z dne 29. september 2003 o uvedbi dajatve v sektorju mleka in mlečnih proizvodov.
http://europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?search=DocNumber&lg=sl&nb_docs=25&domain=Legislation&coll=&in_force=NO&an_doc=2003&nu_doc=1788&type_doc=Legislation (15. jan. 2005)

Uredba sveta (ES) št. 1255/99 o skupni organizaciji trga mleka in mlečnih izdelkov.
http://www.europa.eu.int/servlet/portail/RenderServlet?search=DocNumber&lg=sl&nb_docs=25&domain=Legislation&coll=&in_force=NO&an_doc=1999&nu_doc=1255&type_doc=Legislation (20. apr. 2005)

Uredba o uvedbi kvot za mleko in mlečne proizvode za kvotno leto 2004/2005. 2004a.
Ur.l.RS št. 22-933/04

Uredba o uvedbi dajatve za mleko in mlečne proizvode. 2004b. Ur.l.RS št. 24-1012/04

Uredba o uvedbi dajatve za mleko in mlečne proizvode. Ur.l.RS št. 10-284/05

Zakon o kmetijstvu. Ur.l.RS št. 54-2497/00

ZAHVALA

Pri nastajanju diplomske naloge mi je ob strani stalo kar nekaj ljudi. Najprej gre zahvala mentorju, profesorju dr. Stanku Kavčiču, za potrpežljivo bedenje nad nalogo, za njegovo pomoč pri oblikovanju in usmerjanju pri izdelavi naloge. Hvala tudi recezentu, profesorju mag. Marku Čeponu in predsedniku komisije, profesorju dr. Silvestru Žgurju za pregled naloge.

Hvala dr. Nataši Siard za tehnični pregled diplomske naloge in ga. Karmeli Malinger za pregled prevoda izvlečka.

Hvala referentki za študijske zadeve, ga. Sabini Knehtl za njeno prijaznost in ostalo pomoč pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvaljujem se mojim staršem in bratu za njihovo potrpežljivost v času nastajanja diplomske naloge in za pomoč pri oblikovanju naloge.

Zahvaljujem se gospodu mag. Francu Muhiču, vodji Sektorja za kmetijske trge na Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja in gospodu Marjanu Dvorniku, vodji Oddelka za intervencijske in specifične ukrepe-živalski del za pomoč pri zbiranju podatkov.

Hvala prijateljici Klaudiji za prevod izvlečka v angleški jezik in hvala prijatelju Mateju za tehnično pomoč in oblikovanje naloge same.

Hvala vsem, ki ste kakorkoli sodelovali in mi pomagali pri izdelavi diplomske naloge.

PRILOGE

Priloga A:

Povzetek ključnih delov sistema mlečnih kvot

Pretvorba mlečnih kvot

Poznamo stalno in začasno pretvorbo mlečnih kvot. Pretvorba mlečnih kvot je možna iz kvote za oddajo v kvoto za neposredno prodajo in obratno. Pretvorbo lahko proizvajalci izvedejo z vlogo za pretvorbo na ARSKTRP. Vlogo za pretvorbo kvote za nedoločen čas proizvajalec vloži najpozneje do 30. novembra tekočega kvotnega leta (Uredba ..., 10/05), pretvorba velja za tekoče in nadaljnja kvotna leta. Pretvorbo za nedoločen čas bodo izkoristili predvsem proizvajalci, ki bodo povečali čredo ali uskladili kvote med doseženo oddajo in neposredno prodajo. V primeru ko proizvajalec predvideva, da ne bo izkoristil dela določene kvote, drugo pa presegele, lahko zaprosi za pretvorbo kvote za določen čas, ki jo vloži najpozneje do 31. januarja in velja za tekoče kvotno leto.

Ob možnosti pretvorbe ene mlečne kvote v drugo, kot je določeno v Uredbi o uvedbi dajatve za mleko in mlečne proizvode (Uredba ..., 2005), se lahko proizvajalcu dodeli mlečno kvoto za oddajo v višini, ki jo je dosegel v kvotnem letu, zmanjšano za količino, ki nastane ob sorazmernem zmanjšanju vseh količin, v primeru, da vsota količin za oddajo in neposredno prodajo presega razpoložljivo skupno nacionalno mlečno kvoto.

Ker je vsota dodeljenih individualnih mlečnih kvot za oddajo v poskusnem letu 2003/2004 presegla nacionalno mlečno kvoto za oddajo, se je ta sorazmerno zmanjšala za 9,8 % pri vseh proizvajalcih. Z dopolnilno odločbo so proizvajalci dobili to zmanjšanje kvote nazaj kot individualno kvoto za neposredno prodajo. To količino so lahko skupaj z individualno kvoto za neposredno prodajo pretvorili za nedoločen čas. Pretvorba kvot za določen čas se v prehodnem kvotnem letu ni izvajala, ker se v tem letu ni obračunavalo dajatev za presežene količine proizvedenega mleka (Brecl, 2004).

Pretvorba v letu 2003/2004 je bila pomembna z nacionalnega vidika dodelitve kvot v kvotnem letu 2004/2005 (Brecl, 2004), tako se bo lahko spremenilo razmerje med nacionalno kvoto za oddajo in nacionalno kvoto za neposredno prodajo v korist kvote za oddajo. Na ta način je bilo omogočeno, da je bila neizkoriščena mlečna kvota za neposredno prodajo v kvotnem letu 2005/2006 pretvorjena v mlečno kvoto za oddajo in s tem je bila približana kvota posameznega proizvajalca njegovi prireji. Tako se je zmanjšala možnost plačila dajatve za količine mleka, ki presegajo nacionalno mlečno kvoto v kvotnem letu 2005/2006 in nadalje.

Prenosi mlečnih kvot

Prenosi kvot se bodo izvajali na dva načina: prenos kvote z zemljo in prenos kvote brez zemlje. Proizvajalci lahko prenašajo mlečno kvoto brez ustreznih zemljišč. Pri tem prenosu proizvajalci podajo izjave, s katerimi navedejo razloge za takšen prenos (pridobitev zemljišča, primerne za proizvodnjo mleka, investicija v mlečno proizvodnjo). Pri takšnem prenosu lahko proizvajalci prenašajo mlečne kvote iz enega območja na drugo (Uredba ..., 2005). Pri tem bo določen delež mlečne kvote, ki je v prenosu, zasežen v nacionalno rezervo in ta delež je pri prenosih znotraj statistične regije nižji kot pri prenosu med statističnimi regijami. Pri tovrstnem prenosu pa so dani nekoliko boljši pogoji proizvajalcem, ki proizvajajo mleko v območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost.

Pri prenosu mlečne kvote skupaj z zemljo mlečna kvota ostaja na območju, kamor je bila v osnovi dodeljena in tudi ni predpisanih deležev (kot pri prenosu brez zemlje), ki se ob prenosu zasežejo v nacionalno rezervo. V primeru zakupa zemljišča se lahko individualna kvota gospodarstva, ki je zemljo dalo v zakup, za čas zakupne pogodbe prenese na gospodarstvo, ki je zemljo zakupilo. Prav tako se pri spremembi lokacije kmetijskega gospodarstva prenese kvota na novo lokacijo. Takšen prenos ARSKTRP odobri na podlagi vloge in predloženega pravnomočnega sklepa o dedovanju oziroma na podlagi kopije predloga o vpisu v zemljiško knjigo pri nakupu oziroma najemu kmetijskih zemljišč (Uredba ..., 2005). Prenos kvote z zemljo se mora sporočiti ARSKTRP najpozneje do 31. januarja za tekoče kvotno leto.

Mlečnih kvot v prehodnem letu proizvajalci niso smeli prenašati.

Mlečna kvota za oddajo mleka

Oddaja mleka po Uredbi (2005) pomeni mleko, prodano fizični ali pravni osebi (odkupovalcu), ki mleko toplotno obdela ali predela v mlečne proizvode oziroma ga nadalje proda osebi, ki mleko toplotno obdela ali predela v mlečne proizvode.

Podlaga za dodelitev individualne referenčne kvote za oddajo z referenčno vsebnostjo maščobe je količina oddanega mleka odkupovalca s ponderirano vsebnostjo mlečne maščobe v obdobju od 1. aprila 2004 do 31. marca 2005. Pri tem se upoštevajo podatki, ki jih morajo odkupovalci poročati ARSKTRP.

Individualno kvoto za oddajo, vključno z individualno referenčno vsebnostjo maščobe, dodeli ARSKTRP proizvajalcem z odločbo po uradni dolžnosti najkasneje do 31. 05. 2005 (Uredba ..., 2005).

Če skupna količina oddanega mleka v obdobju od 1. aprila 2004 do 31. marca 2005 presega višino nacionalne kvote za oddajo, upoštevajoč nacionalno rezervo, ARSKTRP vsem proizvajalcem dodeli sorazmerno zmanjšane individualne kvote za oddajo in sorazmerno zmanjšano referenčno vsebnost maščobe, če ponderirana vsebnost maščobe na nacionalnem nivoju presega višino nacionalne maščobe. Individualna kvota za oddajo se proizvajalcem dodeli v kilogramih mleka, referenčna vsebnost maščobe pa v gramih na kilogram, zaokroženo na dve decimaliki (Uredba ..., 2005).

Mlečna kvota za neposredno prodajo mleka

Mlečna kvota za neposredno prodajo vključuje prodajo ali prosto oddajo mleka oziroma mlečnih proizvodov brez nadaljnje obdelave ali predelave (vključuje prodajo na tržnici, v trgovini, gostom na kmečkem turizmu, dajanje mleka in mlečnih proizvodov sorodnikom ipd.). Mleko in mlečni proizvodi, ki se porabijo na kmetijskem gospodarstvu (npr. za krmljenje živali, porabo v gospodinjstvu, neuporabljeno ali mleko za uničenje), ni vključeno v mlečno kvoto za neposredno prodajo. Podlaga za dodelitev mlečne kvote bo količina neposredno prodanega mleka v referenčnem letu 2004/2005, ki je zabeležena v uradni evidenci ARSKTRP na podlagi poročil za preteklo 12-mesečno obdobje, ki so jih proizvajalci dolžni sporočiti najpozneje do 30. 04. za tekoče kvotno leto (Uredba ..., 2005). Proizvajalec s kvoto za neposredno prodajo mora voditi dnevno evidenco na obrazcu o vseh količinah mleka oziroma mlečnih proizvodih, ki so predmet neposredne prodaje. Proizvajalci morajo hraniti dokumentacijo, ki izkazuje stanje neposredne prodaje tri leta po končanem kvotem letu.

Individualno kvoto za neposredno prodajo na domu dodeli ARSKTRP proizvajalcem z odločbo po uradni dolžnosti najkasneje do 31. 05. 2005 (Uredba ..., 2005).

Individualno kvoto za neposredno prodajo se bo lahko v prihodnje pridobilo iz nacionalne rezerve na podlagi javnega razpisa, s katerim minister, pristojen za kmetijstvo in prehrano, podrobneje določi pogoje iz prenosov mlečnih kvot in iz pretvorb mlečnih kvot.

Nacionalna rezerva

Nacionalno rezervo se oblikuje v višini do 3 % od razpoložljive nacionalne mlečne kvote za oddajo in v višini do 3 % od nacionalne kvote za neposredno prodajo (Uredba ..., 2005). V nacionalni rezervi bo ostala tudi vsa mlečna kvota, ki ne bo dodeljena proizvajalcem. Upravičenci do dodelitve individualne kvote iz nacionalne rezerve so nosilci KMG-MID-a, ki se ukvarjajo s proizvodnjo mleka in ga tržijo. Upravičenci do ponovne dodelitve iz nacionalne rezerve pa so fizične in pravne osebe, ki so jim bile individualne kvote odvzete in dodeljene v nacionalno rezervo.

Rok za oddajo zahtevka za dodelitev dodatnih kvot iz nacionalne rezerve bo naveden v javnem razpisu (Uredba ..., 2005), rok za oddajo vloge za ponovno dodelitev kvote pa je najkasneje do konca februarja v istem kvotnem letu, ko mu je bila kvota odvzeta in dodeljena v nacionalno rezervo.

Nacionalno rezervo bo ARSKTRP oblikovala tudi na podlagi:

- zasežene mlečne kvote tistih proizvajalcev, ki v določenem kvotnem letu ne bodo izkoristili vsaj 70 % dodeljene individualne mlečne kvote. V teh primerih se bo vsa neizkoriščena mlečna kvota zasegla v nacionalno rezervo, do katere imajo ti proizvajalci pravico ob ponovni dodelitvi;
- v primeru prenosa mlečne kvote brez zemlje, kjer se določen del mlečne kvote, ki se prenaša, zaseže v nacionalno rezervo;
- sorazmernega zmanjšanja vseh individualnih mlečnih kvot, kadar je to potrebno,
- dodatne mlečne kvote, ki je bila dodeljena Sloveniji (dogovorjena dodatna mlečna kvota v letu 2006 v višini 16.214 ton).

Nacionalna rezerva je namenjena:

- za odpravo napak pri prvi dodelitvi kvot za oddajo mleka in neposredno prodaji mleka;
- za dodelitev dodatnih kvot po kriterijih, ki jih določi pristojno ministrstvo z javnim razpisom, med katerimi je potrebno upoštevati:
 - o proizvajalce, ki kvoto potrebujejo za namen trženja na planini,
 - o proizvajalce, katerih individualna kvota zaradi strukturnih sprememb na kmetijskem gospodarstvu ne odraža dejanske ravni proizvodnje;
- za ponovno dodelitev individualne kvote za tiste proizvajalce, ki v določenem kvotnem letu niso izkoristili najmanj 70 % svoje individualne kvote.

Slovenija je dolžna imeti v skladu z EU uredbami nacionalno rezervo, ki pa bo v prihodnje oblikovana le v višini, ki zagotavlja nemoteno izvajanje sistema. V primeru, da se v nacionalni rezervi nabere več mlečne kvote, kot je potrebno za nemoteno izvajanje sistema, bo ARSKTRP ta del razdelila med proizvajalce mleka na podlagi javnega razpisa. Nacionalno rezervo lahko ARSKTRP razdeli med proizvajalce tudi na podlagi razvojnih programov in na podlagi ponovne dodelitve mlečne kvote (Uredba ..., 2005).

Mlečna maščoba

Proizvajalcem, katerim je dodeljena mlečna kvota za oddajo mleka, ARSKTRP dodeli tudi referenčno vsebnost mlečne maščobe¹ na podlagi vsebnosti mlečne maščobe v oddanem mleku v kvotnem letu. Povprečna dodeljena referenčna vsebnost mlečne maščobe ne sme presegati izpogajane nacionalne referenčne vsebnosti maščobe, ki znaša 41,30 gramov na kg mleka (Uredba ..., 2005).

Individualna referenčna mlečna maščoba, ki jo ARSKTRP dodeli proizvajalcu, je pomembna za izračun oddanih količin mleka v določenem kvotnem letu. Pri tem izračunu se opravi korekcijo oddanih količin mleka odkupovalcu glede na vsebnost mlečne maščobe v oddanem mleku in referenčno vsebnostjo mlečne maščobe.

Za ugotavljanje vsebnosti maščobe v oddanem mleku je ARSKTRP dolžna zagotoviti poenotenje metod in postopkov za izvajanje analiz ugotavljanja mlečne maščobe. V ta namen je ARSKTRP predpisala metode za ugotavljanje vsebnosti maščobe in določila laboratorije na podlagi javnega razpisa (Uredba ..., 2005), ki bodo opravljali preskušanje. Mlečno maščobo se bo določalo z rutinsko metodo, infrardečo spektrometrijo ter z referenčno metodo.

¹ Referenčna vsebnost mlečne maščobe je povprečna vsebnost mlečne maščobe v oddanem mleku v referenčnem obdobju za dodelitev individualne kvote in se uporablja za korekcijo oddanih količin.

Priloga B:

Sodelujoči in njihove naloge pri sistemu mlečnih kvot

V sistem mlečnih kvot bodo vključeni tako proizvajalci mleka kot odkupovalci, Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja v vlogi izvajalca sistema, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljnjem besedilu: MKGP) pa v vlogi zakonodajalca.

Proizvajalci mleka

Proizvajalci oziroma pridelovalci mleka oziroma mlečnih proizvodov lahko pridobijo mlečno kvoto za oddajo oziroma za neposredno prodajo, ki se v sistemu mlečnih kvot vodijo ločeno. Proizvajalci, ki so pridobili mlečno kvoto za oddajo, lahko oddajajo mleko le registriranemu odkupovalcu, ki si ga izberejo sami pred začetkom oddaje (Uredba ..., 2005). Proizvajalec pa ima tudi možnost, da oddaja mleko več odkupovalcem. Pri tem je proizvajalec dolžan določiti odkupovalca, t. i. glavnega odkupovalca, ki bo za namen poročanja zbiral, vodil in obdeloval podatke še od ostalih odkupovalcev, pomožnih odkupovalcev, katerim oddaja mleko.

Proizvajalci z mlečno kvoto za oddajo so dolžni (Uredba ..., 2005):

- izbrati registriranega odkupovalca,
- poročati te podatke ARSKTRP,
- obveščati ARSKTRP in druge odkupovalce glede spremembe odkupovalca,
- voditi dnevne evidence o količinah mleka oziroma mlečnih proizvodov, ki so predmet neposredne prodaje,
- vlagati zahteve na ARSKTRP (prenosi, pretvorbe itd.).

Proizvajalec lahko znotraj kvotnega leta izbere drugega odkupovalca, pri tem pa mora upoštevati individualno referenčno mlečno maščobo mleka in že porabljen del individualne referenčne kvote pri prvotnem odkupovalcu za količino oddanega mleka pred zamenjavo. Prejšnji odkupovalec mora posredovati novemu odkupovalcu vse potrebne podatke v roku osmih dni po zamenjavi odkupovalca. Po preteku šestih mesecev od odvzema statusa odkupovalca lahko le-ta vloži vlogo za ponovno pridobitev omenjenega statusa (Uredba ..., 2005).

Proizvajalci s kvoto za neposredno prodajo morajo skladno z uredbo do 30. 4. tekočega kvotnega leta poročati za preteklo 12-mesečno obdobje o količini neposredno prodanega mleka ali mlečnih proizvodov. Dolžni so voditi dnevno evidenco o prodanem mleku ali mlečnih proizvodih (Uredba ..., 2005).

Odkupovalci mleka

Odkupovalec mleka je vsaka fizična ali pravna oseba, ki od proizvajalca kupi mleko z namenom toplotne obdelave ali predelave v mlečne proizvode, z namenom nadaljnje prodaje drugi fizični ali pravni osebi, ki mleko toplotno obdela ali predela v mlečne proizvode, izvaja administrativne in knjigovodske dejavnosti za namen obračuna in plačila dajatev (Uredba ..., 2005). ARSKTRP pričakuje, da bodo te naloge še naprej izvajali obstoječi odkupovalci (kmetijske zadrage, mlekarne), dopušča pa tudi možnost, da se vključijo tudi drugi, če bode izpolnili zahtevane pogoje.

Status odkupovalca mleka lahko pridobijo fizične ali pravne osebe, ki izpolnjujejo naslednje pogoje (Uredba ..., 2005):

- odkupovalec ima sedež poslovnega prostora v Republiki Sloveniji;
- odkupovalec je vpisan v sodni register ali poslovni register ali v evidenco dopolnilnih dejavnosti na kmetiji;
- odkupovalec pomeni pravno ali fizično osebo, ki odkupuje mleko od proizvajalcev:
 - da ga zbira, pakirajo, skladiščijo, hladijo in predelujejo v skladu s pogodbo,
 - da ga prodajajo enemu ali več podjetjem, ki obdelujejo ali predelujejo mleko ali druge mlečne proizvode.

Proizvajalec lahko izbere glavnega in enega ali več pomožnih odkupovalcev. Glavni odkupovalec poroča, zbira, vodi in obdeluje podatke o odkupu mleka proizvajalcev, ki mu neposredno oddajajo mleko, in od pomožnih odkupovalcev. Pomožni odkupovalec zbira samo podatke o odkupu mleka tistih proizvajalcev, ki mu mleko oddajajo in jih posredujejo glavnemu odkupovalcu. Za oddajo mesečnih in letnih poročil na ARSKTRP so zavezani glavni odkupovalci.

Mesečno poročanje odkupovalcev vključuje:

- mesečno vodeno evidenco po posameznem proizvajalcu;
- mesečno evidenco o oddani količini mleka, izraženo v kilogramih, s povprečno vsebnostjo maščobe;
- mesečno evidenco korigiranih oddanih količin glede na povprečno vsebnost maščobe v oddanem mleku in individualno referenčno vsebnost maščobe;
- poročati ARSKTRP mesečno do 25. v mesecu za pretekli mesec in posredovati podatke o oddani količini mleka z vsebnostjo maščobe po posameznem proizvajalcu;
- odkupovalec mora poročati ARSKTRP tudi v primeru, če od posameznega proizvajalca ni odkupil nič mleka;
- voditi evidenco vseh količin oddanega mleka po posameznih dobaviteljih in evidenco svojih kupcev in obratov, ki mleko predelujejo in obdelujejo;

- voditi evidenco in dokumentacijo za vsako posamično oddajo pri zbiranju mleka na kmetijskih gospodarstvih, in hraniti njeno dokumentacijo še najmanj tri leta.

Odkupovalec ima nalogo, da za letno poročanje:

- zbira dajatve od posameznega proizvajalca, ki je presegel razpoložljivo individualno kvoto;
- po dodelitvi individualnih kvot in individualne referenčne vsebnosti MM korigira odkupljene količine in MM po proizvajalcu;
- vodi evidenco po posameznem proizvajalcu:
 - o mesečno evidenco o oddani količini mleka, izraženo v kilogramih, s povprečno vsebnostjo maščobe,
 - o mesečno evidenco korigiranih oddanih količin glede na povprečno vsebnostjo maščobe v oddanem mleku in individualno referenčno vsebnostjo maščobe;
- vodi evidenco vseh količin oddanega mleka po posameznih dobaviteljih in evidenco svojih kupcev in obratov, ki mleko predelujejo in obdelujejo;
- poroča ARSKTRP, če v določenem kvotnem letu od posameznega proizvajalca ni odkupil nič;
- vodi evidenco in dokumentacijo za vsako posamično oddajo mleka pri zbiranju mleka na kmetijskih gospodarstvih in hrani omenjeno dokumentacijo.

Odkupovalec mora oddati letno poročilo do 30. aprila v tekočem letu za preteklo dvanajstmesečno obdobje (Uredba ..., 2005).

Registracijo bo podeljevala ARSKTRP:

- ARSKTRP bo oblikovala register odkupovalcev,
- odkupovalec lahko zaprosi za registracijo ARSKTRP z vlogo,
- roki za pridobitev registracije so predpisani z Uredbo o uvedbi kvot za mleko in mlečne proizvode za kvotno leto 2004/2005.

ARSKTRP je v začetku meseca maja 2004 pozvala odkupovalce mleka, ki se še niso registrirali na ARSKTRP, da to čim prej storijo. Na dan 1. 1. 2005 je bilo na ARSKTRP registriranih 96 odkupovalcev, od tega je aktivnih odkupovalcev 90.

Proizvajalec lahko oddaja mleko le registriranemu odkupovalcu (Uredba ..., 2005), ki ga izbere pred začetkom oddaje. Proizvajalec, ki oddaja mleko, mora za ta namen pridobiti individualno kvoto oziroma ne more oddati mleka na individualno kvoto drugega proizvajalca. V primeru, da proizvajalec oddaja mleko neregistriranemu odkupovalcu oziroma oddaja mleko oziroma mlečne proizvode, za katere nima dodeljene individualne

mlečne kvote, oziroma oddaja mleko oziroma mlečne proizvode na individualno kvoto drugega proizvajalca, plača kazen.

ARSKTRP lahko v primeru spodaj navedenih nepravilnosti registracijo določenega odkupovalca tudi odvzame, kadar so:

- neizpolnjeni pogoji,
- netočno posredovana poročila in neustrezno vodeni predpisani postopki,
- večkratno neizpolnjene druge obveznosti.

V teh primerih se lahko predpiše tudi kazen (npr. zamujanje rokov). Po najmanj 6 mesecih se lahko na zahtevo odkupovalca, vendar s predhodnim inšpekcijskim pregledom, registracija ponovno dodeli.

Vloga Agencije Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP)

Vloga ARSKTRP je izvajanje sistema mlečnih kvot, in sicer:

- prenos, pretvorbe ter pobiranje dajatev,
- dodelitev mlečnih kvot iz nacionalne rezerve,
- nadzor,
- obdelovanje poročil,
- vodenje evidence mleka po kmetijskem gospodarstvu,
- dodeljevanje individualne mlečne kvote,
- priprava ustreznih poročil za MKGP in EU.

Na ARSKTRP poteka tudi registracija odkupovalcev mleka in pooblaščenih laboratorijev. ARSKTRP ima svetovalno ter izobraževalno vlogo, tako da redno organizira izobraževanja za udeležence v sistemu mlečnih kvot.

ARSKTRP izvaja nadzor:

- za oddajo mleka v mlekarno: 40 % količin oziroma pri vsakem odkupovalcu najmanj enkrat v petih letih;
- za neposredno prodajo na domu: najmanj 5 % proizvajalcev na osnovi analize tveganja.

Pri odkupovalcih in proizvajalcih se zahteva točnost evidenc, računovodstva, poročanja in plačila dajatve v predpisanih rokih. ARSKTRP, ki izvaja in skrbi za nadzor, je neposredno odgovorna Evropski komisiji. Kazni v primeru nepravilnosti in goljufij so predpisane v

Uredbi o uvedbi dajatve za mleko in mlečne proizvode (Uredba ..., 2005), ki so v skladu z evropskimi predpisi, ki urejajo sistem mlečnih kvot.

ARSKTRP bo skrbela za pravočasno in pravilno izvedbo sistema mlečnih kvot. Na podlagi prijav v letu 2004 je le-ta izdala vsem upravičencem odločbe o dodeljenih mlečnih kvotah in izvajala pretvorbo mlečnih kvot. V letu 2005 pa bo ARSKTRP vsem proizvajalcem ponovno dodelila mlečne kvote, razen tega pa bo ARSKTRP opravljala še prenose in pretvorbe mlečnih kvot, pobirala dajatve v primeru preseganja mlečnih kvot, delila nacionalno rezervo, skrbela za poročila, vodila register odkupovalcev in izvajala nadzor nad odkupovalci in pridelovalci.

Vloga Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP)

Vloga MKGP je predvsem v pripravi predpisa o mlečnih kvotah in pogajanj z Evropsko komisijo. Vse podatke, ki jih ARSKTRP poroča Evropski komisiji, mora sporočiti tudi MKGP-ju. Tako ARSKTRP mesečno poroča o mesečni količini oddanega mleka in kumulativni količini oddanega mleka. Ob koncu kvotnega leta pa mora MKGP-ju poročati podatke o višini neposredno prodanega mleka oziroma mlečnih proizvodov za preteklo kvotno leto (Uredba ..., 2005).

Vloga Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano (IRSKGH)

Vloga IRSKGH je v izvajanju nadzora nad proizvajalci in odkupovalci. ARSKTRP mora o ugotovitvah, ki so v nasprotju z uredbo in so opredeljene kot prekršek, obvestiti pristojni inšpekcijski organ (Uredba ..., 2005).

Priloga C:

Plačilo dajatve

Glavni namen uvedbe dajatev v sektorju mleka in mlečnih proizvodov je zmanjšati neravnovesje med ponudbo in povpraševanjem na trgu z mlekom in mlečnimi proizvodi ter nastalimi strukturnimi presežki in s tem doseči boljšo uravnoteženost trga.

Dajatev se plača za vse količine, ki presegajo nacionalno mlečno kvoto. Ta dajatev se obračunava ločeno za vsako mlečno kvoto posebej. Znesek dajatve morajo odkupovalci pri mlečni kvoti za oddajo in proizvajalci pri mlečni kvoti za neposredno prodajo, nakazati na posebni evidenčni račun proračuna Republike Slovenije do 31. avgusta za preteklo kvotno leto (Uredba ..., 2005). Od tega mora Slovenija do 1. septembra plačati 99 % obračunane dajatve v EAGGF – European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EKUJS – Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad), 1 % pa se zadrži za namen poplačila obveznosti v primerih plačilne nesposobnosti proizvajalca/-ev ali odkupovalca/-ev.

Dajatev se plačuje za obdobje od 1. 4. 2005 do 31. 3. 2015 v primeru, ko se v zadevnem kvotnem letu ugotovi, da je presežena nacionalna kvota. Dajatev se v celoti razdeli med proizvajalce, ki so prispevali k prekoračitvi nacionalnih referenčnih količin za oddajo in neposredno prodajo.

Višina dajatve je določena v Uredbi sveta (ES) št. 1788/2003 z dne 29. september 2003 o uvedbi dajatve v sektorju mleka in mlečnih proizvodov in znaša :

- za kvotno leto 2005/2006	30,91 EUR/100 kg
- za kvotno leto 2006/2007	28,54 EUR/100 kg
- za kvotno leto 2007/2008 in kasneje	27,83 EUR/100kg

Kadar mora proizvajalec plačati dajatev za obe kvoti (kvoto za neposredno prodajo in kvoto za oddajo), se višina dajatev izračuna ločeno za vsako posebej. Ko se pri individualni kvoti za oddajo opravi prilagoditev oddanih količin glede na vsebnost maščobe, se količina mleka za dajatev za posameznega proizvajalca, ki je presegel razpoložljivo individualno kvoto, izračuna tako, da se presežek nacionalne kvote porazdeli glede na njegov delež presežka razpoložljive individualne kvote v vsoti preseženih razpoložljivih individualnih kvot. Pri individualni kvoti za neposredno prodajo se količina mleka za dajatev za posameznega proizvajalca, ki je presegel razpoložljivo individualno kvoto, izračuna tako, da se presežek nacionalne kvote porazdeli glede na njegov delež presežka razpoložljive individualne kvote v vsoti preseženih razpoložljivih individualnih kvot.

ARSKTRP opravi izračun za določitev dajatve na podlagi poročil odkupovalcev in v primeru neposredne prodaje na podlagi izjav proizvajalcev. Prekrški so:

- netočno poročanje odkupovalca,
- proizvajalec oddaja neregistriranemu odkupovalcu,
- proizvajalec oddaja na kvoto drugega proizvajalca,
- vstop v prostor, kjer se hrani dokumente, ni dovoljen,
- odkupovalec ali proizvajalec ne hrani dokumentov,
- uporaba neumerjenih merilnih inštrumentov,
- proizvajalec trži mleko in nima dodeljene individualne kvote KO,
- proizvajalec trži mleko in nima dodeljene individualne kvote KN.

ARSKTRP mora do 1. julija:

- v primeru oddaje izdati odločbe odkupovalcem o višini dajatve, ki jo morajo zbrati od posameznega proizvajalca,
- v primeru neposredne prodaje izdati odločbe proizvajalcem o višini dajatve, ki jo je dolžan plačati posamezen proizvajalec.

Odkupovalci in v primeru neposredne prodaje proizvajalci morajo plačati dajatev vsako leto pred 1. septembrom (Uredba ..., 2005). Kadar odkupovalec ne izpolni obveznosti, da bi zbral prispevek od proizvajalcev za dajatev, lahko država članica zbere neplačane zneske neposredno od proizvajalca, ne da bi to vplivalo na kakršne koli kazni, ki jih lahko naloži odkupovalcu, kateri ne izpolnjuje obveznosti. Kadar je odkupovalec v stečajnem postopku ali v postopku odvzema registracije in hkrati od proizvajalca ni zbral zneska dajatev in ni tekom leta zbral prispevke za morebitno plačilo dajatve, ARSKTRP neposredno terja neplačane zneske od proizvajalca.

Pred 1. oktobrom mora Slovenija plačati 99 % od izračunane dajatve v EKUJS. 1 % dajatve pa ARSKTRP zadrži z namenom zagotovitve obveznosti plačila v primerih plačilne nesposobnosti določenih proizvajalcev oziroma tudi odkupovalcev (Uredba ..., 2005). Kadar se v primeru oddaje ali neposredne prodaje ugotovi, da dajatev zapade v plačilo in da je prispevek pobran od proizvajalcev, večji od te dajatve, lahko država članica:

- delno ali v celoti uporabi presežek za financiranje ukrepov iz člena 18 (1)(a) Uredbe EK št. 1788/2003 ali
- ga prerazporedi delno ali v celoti proizvajalcem, ki spadajo v prioriteten kategorije, ki jih določi članica na podlagi objektivnih meril

V prehodnem kvotnem letu se dajatve ne obračunavajo, obračunavati se bodo začele v kvotnem letu 2005/2006.

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Mateja MIKLAVČIČ

**SISTEM MLEČNIH KVOT V REPUBLIKI
SLOVENIJI**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2005